

Defensie

Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

J A A R V E R S L A G

2007

Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

J A A R V E R S L A G

2007

Voorwoord

Hierbij presenteer ik het elfde jaarverslag van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) over het jaar 2007. Naast het uitvoeren van de inlichtingentaken behorend bij het militair optreden van Nederland in de wereld, zijn in dit verslag aandachtsgebieden opgenomen waar de dienst zich in 2008 op zal richten.

Ondersteuning van de Nederlandse missie in Afghanistan is voor de dienst ook in 2008 een prioriteit. De ondersteuning van de Nederlandse bijdrage aan de militaire missie in Tsjaad vormt voor de MIVD een andere prioriteit dit jaar.

In 2007 werd de aandacht van de MIVD gericht op wereldwijde proliferatie van massavernietigingswapens en de ontwikkelingen rond chemische en biologische wapens. Daarnaast vormde het onderwerp internationaal terrorisme een aandachtspunt uit het oogpunt van de contra-inlichtingen- en veiligheidstaak. De werkzaamheden van de MIVD zijn tevens geconcentreerd op de dreiging tegen defensiebelangen via spionage, radicaal islamisme, rechtsextremisme en antimilitarisme. Nationale en internationale samenwerking is voor de dienst cruciaal, vandaar dat hieraan in het jaarverslag aandacht wordt besteed. De ontwikkelingen op het gebied van (contra)inlichtingen- en veiligheid en de bedrijfsvoering van de dienst komen eveneens aan de orde.

Aangezien de MIVD via de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002 over bijzondere bevoegdheden beschikt, is het in onze democratische samenleving belangrijk dat de dienst transparant is in zijn publieke verslaglegging. Het jaarverslag wordt dan ook besloten met het hoofdstuk 'Sturing en Verantwoording'. Dit jaarverslag vormt de publieke verantwoording over de handelwijze van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst over het afgelopen jaar.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'E. van Middelkoop'. The signature is stylized and written over a horizontal line.

De minister van Defensie
E. van Middelkoop

Inhoudsopgave

Voorwoord	3	Afrika	23
Inhoudsopgave	4	Democratische Republiek Congo en Burundi	23
Hoofdstuk 1 Taak, behoeftestelling, realisatie	6	Ethiopië-Eritrea	25
Wettelijke taak	7	Somalië	25
Inlichtingen- en Veiligheidsbehoefte Defensie en Aanwijzingsbesluit Buitenland	8	Uganda	25
Jaarplan	8	Tsjaad en Centraal-Afrikaanse Republiek	25
Aandachtsgebieden	8	West-Afrika	25
Samenvatting activiteiten MIVD 2007	9	Zimbabwe	25
Capaciteitenplanning MIVD 2008	9	Hoofdstuk 4 Inlichtingentaak: proliferatie	26
Hoofdstuk 2 Inlichtingentaak: militair optreden	10	Nucleaire ontwikkelingen	27
Afghanistan ISAF	11	Iran	27
Balkan EUFOR	12	Noord-Korea	28
Irak NTM-I	15	Ontwikkelingen chemische en biologische wapens	28
UNTSO	15	Niet-statelijke actoren	28
EU BAM Rafah	15	Statelijke actoren	28
UNIFIL	15	Overbrengingsmiddelen	28
MONUC / EUSEC / EUPOL	16	Militaire techniek	28
UNMIS / UNAMID	17	Technologische ontwikkelingen	29
Hoofdstuk 3 Inlichtingentaak: aandachtsgebieden	18	<i>Proliferation Security Initiative</i>	30
Caraïbisch Gebied en Latijns-Amerika	19	Hoofdstuk 5 Contra-inlichtingen- en veiligheidstaak: internationaal terrorisme	32
Nederlandse Antillen & Aruba	19	Ontwikkelingen mondiale jihad	34
Venezuela	20	Statelijke ondersteuning van terrorisme	34
Colombia	20	Terrorisme en georganiseerde criminaliteit	35
Suriname	21	Buitenlandse strijders	35
Voormalige Sovjet-Unie	21	Informatiejihad	35
Russische Federatie	21	Het <i>Global Islamic Media Front</i>	37
Andere voormalige Sovjetrepublieken	21	Terrorisme op de Balkan	37
Azië	22	Piraterij en maritiem terrorisme	37
Indonesië	22	Hoofdstuk 6 Contra-inlichtingen en veiligheidstaak: overige aangelegenheden	38
China	22	Contraspionage	39
Midden-Oosten	23	Radicaal islamisme en de krijgsmacht	39
Iran	23	Rechts-extremisme	40

Antimilitarisme	40	Reorganisaties	56
Veiligheidsbevordering	41	Uitzendingen	56
Industrieveiligheid	41	Bezetting	57
Veiligheidsonderzoeken	42	Arbidsomstandigheden	57
Informatiebeveiliging	43	Peoplesoft	57
ICT-onderzoek	43	Automatisering	57
Elektronische veiligheidsonderzoeken	43	Digitalisering	59
Hoofdstuk 7 Ontwikkelingen op (contra)inlichtingen- en veiligheidgebied	44	Archieven	59
Inlichtingen- en veiligheidsketen Defensie	45	Integrale veiligheid	59
Defensie Inlichtingen en Veiligheids Raad	46	Materieelbeheer	59
Nationale veiligheid	46	Huisvesting	59
<i>Task Force Counter Improvised Explosive Devices (TF-CIED)</i>	47	Hoofdstuk 10 Sturing en verantwoording	60
Informatievoorziening	47	Verantwoordelijkheid	61
<i>Open Source Intelligence (OSINT)</i>	47	Raad voor de Nationale Veiligheid	61
<i>Imagery Intelligence (IMINT)</i>	47	Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland	62
<i>Medical Intelligence (MEDINT)</i>	47	Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten	62
<i>Classified Intelligence (CLASSINT)</i>	47	Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten	62
Hoofdstuk 8 Samenwerking	48	Verzoeken tot inzage en klachtbehandeling	63
Nationale samenwerking	49	Jaarverslag	63
Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)	49		
Nationale Sigint Organisatie (NSO)	50		
Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb)	50		
Coördinerend Overleg Terrorismebestrijding	50		
Contraterrorisme Infobox	50		
Internationale samenwerking	51		
Bilateraal	51		
Multinationaal	52		
NAVO	52		
Europese Unie	53		
Hoofdstuk 9 Bedrijfsvoering	54		
Organisatieontwikkeling	55		
Begroting	55		

I

Taak, behoeftestelling en realisatie

Wettelijke taak

De taken van de MIVD zijn vastgelegd in de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 en de Wet veiligheidsonderzoeken.

De Inlichtingentaken behelzen onder meer het verrichten van onderzoek in verband met de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde voor zover de krijgsmacht daarbij is of kan worden betrokken. Voorts wordt onderzoek verricht naar het potentieel en de strijdkrachten van andere mogendheden. In het kader van de zogeheten buitenlandtaak verricht de MIVD onderzoek betreffende andere landen, ten aanzien van onderwerpen met een militaire relevantie die door de minister-president, in overeenstemming met de betrokken ministers, zijn aangewezen.

In het kader van de contra-inlichtingen- en veiligheidstaken worden veiligheidsonderzoeken uitgevoerd naar (aspirant)functionarissen voor vertrouwensfuncties bij Defensie, maar ook onderzoeken naar activiteiten die de veiligheid of paraatheid van de krijgsmacht kunnen schaden, zoals spionage, sub-

versie, terrorisme en extremisme. Tevens stelt de MIVD op verzoek van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Justitie samen met

deze ministeries dreiginganalyses op ten behoeve van de bewaking en beveiliging van personen en objecten, indien sprake is van militaire relevantie.

Inlichtingen- en Veiligheidsbehoefte Defensie en Aanwijzingsbesluit Buitenland

Richtinggevend voor de planning van de MIVD zijn enerzijds de jaarlijks door de minister van Defensie vast te stellen Inlichtingen- en Veiligheidsbehoefte Defensie (IVD) en anderzijds de Aanwijzing onderwerpen Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de minister-president (Aanwijzingsbesluit Buitenland) met betrekking tot de MIVD en de AIVD.

Jaarplan

Het Jaarplan MIVD geeft inzicht in de toedeling van de personele en materiële capaciteit, gebaseerd op de IVD en het Aanwijzingsbesluit Buitenland. De MIVD en de AIVD stemmen hun jaarplannen af. De minister van Defensie stelt het Jaarplan MIVD vast, nadat dit is besproken in een onderraad van de ministerraad, de Raad voor de Nationale Veiligheid. Het jaarplan 2006 is voor 2007 marginaal aangepast.

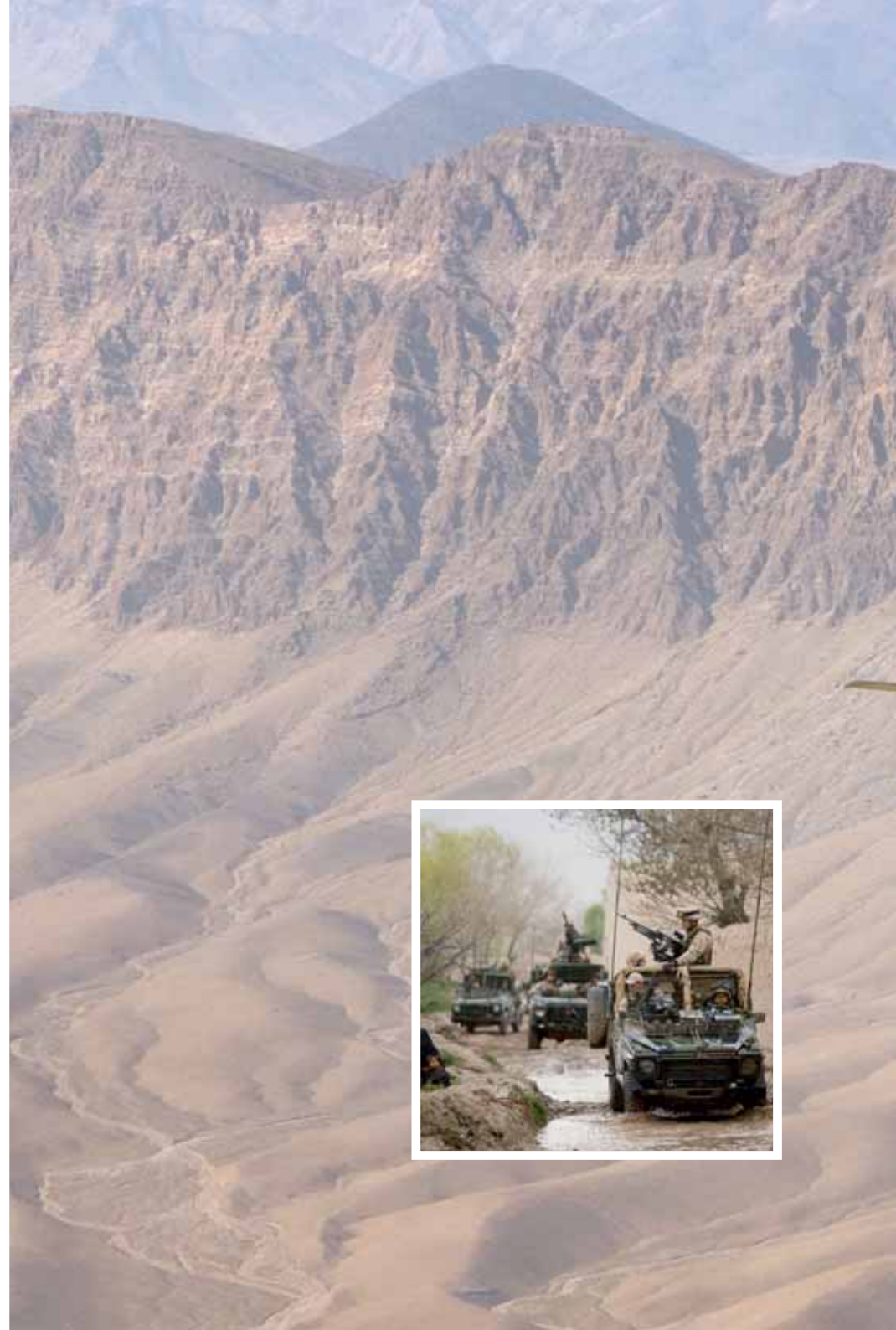

Aandachtsgebieden

Het Jaarplan MIVD geeft een nadere uitwerking, in tijd en capaciteit, van de aandachtsgebieden waarop de MIVD zich het komende jaar verwacht te gaan richten. De aandachtsgebieden omvatten landen en regio's, maar ook specifieke thema's en onderwerpen. De intensiteit en diepgang waarmee de MIVD de ontwikkelingen op de diverse aandachtsgebieden volgt, zijn te onderscheiden in drie categorieën. Die categorieën zijn:

- a. *Categorie I*: gebieden waar de krijgsmacht permanent of voor crisisbeheersingsoperaties aanwezig is (dit zijn tevens de aandachtsgebieden die direct van invloed zijn op de taakstelling van eenheden);
- b. *Categorie II*: gebieden waar de krijgsmacht voor crisisbeheersingsoperaties kan worden ingezet, gebieden die gezien hun ligging van invloed (kunnen) zijn op lopende crisisbeheersingsoperaties en landen en/of thema's die een specifiek belang hebben voor het Nederlandse veiligheidsbeleid;
- c. *Categorie III*: gebieden die relevant zijn voor het Nederlandse veiligheids- en defensiebeleid, waardoor het tijdig signaleren van ontwikkelingen in die gebieden van belang is (de zogenoemde *indicator and warning-functie*).

Voor de aandachtsgebieden onder categorie I en II wordt gevraagd en ongevraagd een breed scala aan producten geleverd. Waar nodig worden bijzondere middelen ingezet. Voor aandachtsgebieden onder categorie III worden wel inlichtingen verzameld, maar in principe geen producten op voorhand gepland, tenzij ontwikkelingen met betrekking tot een bepaald gebied dit (op ad-hoc basis) rechtvaardigen.

Samenvatting activiteiten MIVD 2007

De MIVD heeft zich in 2007 met name gericht op het ondersteunen van de krijgsmacht bij de uitvoering van de operatie in de Afghaanse provincie Uruzgan en het ondersteunen van het verlengingsbesluit van de missie. Daartoe werd ten behoeve van de defensieleiding en de commandant *Task Force Uruzgan* (TFU) een breed scala aan (contra)inlichtingen- en veiligheidsproducten opgesteld. De inlichtingen- en veiligheidsanalyses bestemd voor de commandant TFU gaven een verwachting van de situatie in het inzetgebied. Mede op basis van deze analyses werd de commandant in staat gesteld zijn eenheden effectief in te zetten en de daarbij benodigde beveiligingsmaatregelen te treffen. Hij werd ter plaatse ondersteund door een *National Intelligence Support Team* (NIST) van de MIVD.

Over de situatie op de Balkan, met name Bosnië-Herzegovina en de toestand rond Kosovo, in het Midden-Oosten en in delen van Afrika werden analyses opgesteld die een prognose gaven over het inlichtingen- en veiligheidsbeeld op zowel de kortere als de langere termijn. Afnemers van deze analyses waren onder meer de defensieleiding en de ministeries van Algemene Zaken en Buitenlandse Zaken. De nucleaire aspiraties van Iran en Noord-Korea werden geanalyseerd. Daarover werd gerapporteerd aan diverse opdrachtgevers van de MIVD. Naar de proliferatie van zowel massavernietigingswapens als conventionele wapensystemen werd onderzoek verricht.

De bevindingen over de proliferatie van wapensystemen zijn van belang voor de krijgsmacht. Immers, tijdens operaties kan de krijgsmacht te maken krijgen met dergelijke systemen.

Daarnaast heeft de MIVD zich vanuit eerder genoemde invalshoeken in 2007 gericht op de ontwikkelingen rond terrorisme, contra-spionage, radicaal islamisme (vooral binnen de krijgsmacht), rechts-extremisme en antimilitarisme. Ten slotte heeft de dienst ook in 2007 de veiligheidsbevorderende taak uitgevoerd.

Capaciteitenplanning MIVD 2008

Gezien de besluitvorming in het parlement om de Nederlandse bijdrage aan de crisisbeheersingsoperatie in Uruzgan te verlengen met twee jaar, tot 2010, zal het zwaartepunt van de inlichtingen- en veiligheidsinspanning van de MIVD ook in 2008 liggen op het

ondersteunen van de krijgsmacht bij het uitvoeren van deze operatie.

De situatie op de Balkan, met name de ontwikkelingen met betrekking tot Kosovo, zal in 2008 eveneens nauwlettend worden gevolgd. Tevens zal aandacht worden besteed aan de ontwikkelingen in Afrika, met name in het Grote Merengebied en rond de Hoorn van Afrika, en in het Midden-Oosten. Hierbij zal de ondersteuning van de Nederlandse bijdrage aan de militaire missie in Tsjad een belangrijke rol spelen. Ook aan de thema's terrorismebestrijding, proliferatie van massavernietigingswapens, contra-inlichtingen en extremisme binnen de krijgsmacht zal de MIVD in 2008 aandacht besteden.

II

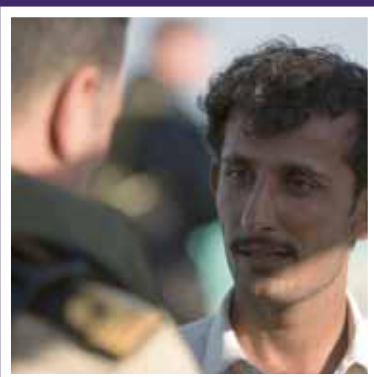
Inlichtingentaak: militair optreden

Dit hoofdstuk gaat in op de gebieden in de wereld waar in 2007 in het kader van crisisbeheersingsoperaties eenheden of personen van Defensie zijn uitgezonden en waarover, derhalve, door de MIVD werd gerapporteerd.

Afghanistan ISAF

De inlichtingenondersteuning van de operatie in de Afghaanse provincie Uruzgan, en de besluitvorming omtrent (de verlenging van) die operatie, was in 2007 de hoogste priori-

teit voor de MIVD. Niet alleen Defensie, maar ook de ministeries van Buitenlandse Zaken en Algemene Zaken, bondgenoten en nationale en internationale organisaties werden van inlichtingenproducten voorzien. De

operaties in Afghanistan, en in het bijzonder de operatie in Uruzgan, waren van grote invloed op de capaciteit van de MIVD. De uitvoering van alle met deze complexe en dynamische operatie samenhangende taken vergde een grote inzet van het personeel. Jaarlijks wordt circa 25 procent van het militaire MIVD-personeel uitgezonden. Vanwege de vele uitzendingen, in combinatie met een groot aantal vacatures, is een tekort aan militair personeel ontstaan. Sinds kort kunnen burgermedewerkers (op vrijwillige basis) eveneens uitgezonden worden, na het volgen van een korte militaire opleiding.

De inspanningen rond de Nederlandse missie in Afghanistan zijn in 2007 ten koste gegaan van andere taken. Zo is de analysecapaciteit voor relevante ontwikkelingen in de voormalige Sovjet-Unie (met uitzondering van de Russische Federatie) en in het Verre Oosten tijdelijk verlaagd, waardoor de diepgang van deze analyses minder was dan gebruikelijk.

De MIVD heeft ook in 2007 gezorgd voor dreigingsanalyses en veiligheidsappreciaties over de situatie in het zuiden van Afghanistan. Daarbij stonden de veiligheid van de Nederlandse eenheden en de kans van slagen van de Nederlandse missie tijdens de uitvoering centraal.

Politieke en militaire successen werden afgewisseld met tegenslagen. De Taliban hebben in 2007 de veerkracht en vasthoudendheid getoond om hun revolutie vol te houden; dit ondanks de internationale militaire aanwezigheid. Hierbij konden zij rekenen op voldoende steun van, of in ieder geval acceptatie door, delen van de bevolking in Zuid-Afghanistan. Ook de grensoverschrijdende bewegingsvrij-

heid van de Taliban, van en naar Pakistan, bleef in 2007 intact. De ontwikkelingen in Pakistan op politiek en veiligheidsgebied maakten de situatie op dit gebied nog complexer.

De wijze van optreden van de Taliban verschilde afgelopen jaar niet wezenlijk van die in vorige jaren, hoewel grootschalige confrontaties met ISAF- en coalitietroepen in 2007 zoveel mogelijk werden vermeden. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de Operatie Spin Ghar in de Baluchi-vallei in Uruzgan. De inzet van allerlei vormen van *Improvised Explosive Devices* – IEDs, beter bekend als 'bermbommen' – en het aantal zelfmoordaanslagen nam in 2007 verder toe. In juni 2007 mislukte een aanval van de Taliban op het districtshuis van Chora. In dezelfde periode slaagden de strijders er wel in grote delen van het district Deh Rawood te infiltreren en te bezetten. De MIVD verwacht dat Deh Rawood, Chora, Mirabad en Tarin Kowt ook in 2008 belangrijke doelwitten van de Taliban zullen blijven.

In 2007 verliep het opbouwen van duurzame, geloofwaardige en betrouwbare nationale instituties in zuidelijk Afghanistan, net als in 2006, moeizaam. De bestaande instituties bevonden zich over het algemeen in een opbouwfase en waren gevoelig voor corruptie.

De regering in Kabul zocht daarom alternatieve oplossingen, zoals de inschakeling van stam- en dorpsoudsten, om de veiligheid te garanderen. Door het uitblijven van (significante) versterking van de Afghaanse (veiligheids)structuren voerde de *International Stabilisation and Assistance Force* (ISAF) in 2007 wederom meer taken op veiligheidsgebied uit dan was voorzien.

Verwacht mag worden dat ook in 2008 succes en tegenslag voor ISAF elkaar zullen afwisselen. De MIVD voorziet dat 2008, net als 2007, in het teken zal staan van voortdurend gewapend verzet van de Taliban. Hierbij kunnen interne fricties binnen de Taliban en ontwikkelingen in Pakistan het veiligheidsbeeld verder compliceren. Daarnaast zullen politieke en veiligheidsontwikkelingen, ook binnen het gewapende verzet, steeds nadrukkelijker in het teken komen te staan van de presidentsverkiezingen, die volgens de grondwet in 2009 moeten plaatsvinden. Gezien de hoge kosten van verkiezingen wordt onderzocht of de presidentsverkiezingen gecombineerd kunnen worden met de parlementsverkiezingen, die een jaar later moeten plaatsvinden.

Naar alle waarschijnlijkheid blijven in 2008 factoren als tribale tegenstellingen, drugsproblematiek en de gebrekkige ontwikkeling van nationale instituties evenals in voorgaande jaren een negatieve rol spelen. Daarom zijn drugsbestrijding en de opbouw van een functionerend nationaal bestuur twee aspecten die van grote invloed zijn op de veiligheidssituatie en de mogelijkheden voor duurzame stabilisatie.

Balkan EUFOR

De betrokkenheid van de internationale gemeenschap op de Balkan, met inbegrip van de militaire aanwezigheid, blijft nog jaren noodzakelijk. Op dit moment zijn nog ongeveer 95 Nederlandse militairen ingezet op de Balkan. In Bosnië en Kosovo, de gebie-

den waar de internationale gemeenschap in 2007 met troepen present was, zijn de onderliggende problemen niet opgelost. Bovendien manifesteerden zich ook in 2007 op de Balkan extremisme en islamitisch fundamentalisme. De MIVD besteedde aandacht aan de mogelijk destabiliserende gevolgen van deze fenomenen, met name daar waar die gevolgen zouden kunnen hebben voor de belangen van Nederland en de inspanningen van de Nederlandse krijgsmacht.

De verwevenheid van Kosovaarse (politieke) leiders met dubieuze structuren, waaronder (georganiseerde) criminaliteit en (religieus) extremisme, zal de komende jaren een belangrijk aandachtspunt zijn.

Etnisch-Albanese politici in Kosovo zien de internationale (met name civiele) presentie als een op termijn ongewenste beperking van de soevereiniteit van Kosovo. In dat licht kan die presentie na het uitroepen van de onafhankelijkheid in februari 2008 tot fricties leiden. Vaststaat dat het volgen van de instabiele veiligheidssituatie in Kosovo van belang is, met het oog op de aanwezigheid van Nederlanders in onder meer EULEX- en KFOR-missies.

De situatie rond Kosovo vormde in 2007 een belemmering voor de normalisering van de internationale betrekkingen van Servië. Het land bleef onvoorwaardelijk gekant tegen de onafhankelijkheid, terwijl de internationale gemeenschap in toenemende mate neigde naar erkenning van een onafhankelijk Kosovo. Servië heeft de in februari 2008 uitgeroepen onafhankelijkheid van de Republiek Kosovo niet erkend en etnische Serviërs in Kosovo hebben, gesteund door Belgrado, hiertegen protesten georganiseerd. Hierdoor nam begin 2008 de spanning op de Balkan

toe en was er sprake van een verwijdering tussen Servië en de EU.

Het uitgangspunt van de internationale gemeenschap is te bezien hoe de militaire inspanningen op de Balkan in omvang te reduceren. Tegen de achtergrond van een nog steeds instabiele Balkan is het van belang verstoringen van het vredesproces vroegtijdig te kunnen signaleren. Toereikende inzet van inlichtingendiensten is dan ook onontbeerlijk. De dreigingen waarmee internationaal (militair) personeel in Bosnië-Herzegovina en Kosovo ook in 2007 te maken kreeg, lijken indirect en lokaal van aard. In Kosovo waren vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap incidenteel doelwit van acties. Voor de nabije toekomst is het de vraag in hoeverre de internationale gemeenschap wordt beschouwd als een bedreiging voor de belangen van de verschillende partijen. Mocht één van de partijen de internationale gemeenschap inderdaad als obstakel voor de eigen ambities zien, dan vergroot dat de kans dat vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap direct bij geweldsincidenten betrokken raken. De internationale gemeenschap zal in dat geval alleen adequaat kunnen ingrijpen als de inlichtingendiensten tijdig informatie verstrekken en zorgen voor voldoende waarschuwingstijd.

In Bosnië-Herzegovina zorgden interetnische tegenstellingen ook in 2007 voor het uitblijven van een effectief staatsgezag, vooral op centraal, maar ook op lokaal niveau. De door de internationale gemeenschap nagestreefde overdracht van taken en bevoegdheden aan Bosnische politici en gezagsdragers vond nauwelijks plaats. In 2007 was zelfs sprake van een politieke con-

frontatie tussen de internationale gemeenschap en Bosnische politici. Dit kwam het gezag en het aanzien van de internationale gemeenschap niet te goede. Het vredesproces in Bosnië-Herzegovina bevond zich al met al in een impasse, in sommige opzichten zelfs in regressie. De dominante, mono-etnische politieke partijen vertoonden een nieuwe zelfverzekerdheid ten opzichte van de internationale presentie en hun bereidheid internationale richtlijnen na te leven, nam af.

In Macedonië is het stabilisatieproces, op gang gekomen na het vredesverdrag van Ohrid, nog niet afgerond. Zolang etnische Macedoniërs en etnische Albanen elkaar in meerderheid blijven wantrouwen, is internationale begeleiding een essentiële voorwaarde voor een meer stabiele ontwikkeling van het land. Delen van de etnisch-Albanese

gemeenschap zijn ontevreden over (het uitblijven van) nieuwe ontwikkelingen in het vredesproces, zoals afgesproken in het akkoord van Ohrid. De aandacht van de internationale gemeenschap voor Macedonië was in 2007 groot, vooral vanwege de situatie in naburig Kosovo en de nauwe onderlinge banden tussen de Albanen in deze regio's. De toegenomen internationale betrokkenheid is van belang bij het oplossen van interetnische spanningen en het begeleiden van de verdere Euro-Atlantische integratie van Macedonië.

De MIVD blijft ook in 2008 de ontwikkelingen in Kroatië, Montenegro en Albanië volgen, waarbij de aandacht uitgaat naar de verwezenlijking van de Euro-Atlantische aspiraties van deze drie landen. De Nederlandse bijdrage aan de EUFOR-missie duurt vooralsnog tot juni 2008.

Irak NTM-I

Nederland nam in 2007 deel aan de *NATO Training Mission in Iraq* (NTM-I). De NTM-I ondersteunt de opbouw van Iraakse veiligheidseenheden. Nederland droeg met zeven militairen bij aan deze missie; reden voor de MIVD om de veiligheidssituatie ter plaatse te volgen.

In de loop van 2007 daalde het aantal geweldsincidenten in heel Irak aanzienlijk, ook al eisten aanslagen en geweldplegingen dagelijks slachtoffers en werd daardoor de opbouw van een veilig en zelfstandig Irak verstoord. Het sektarisch geweld in Bagdad nam af, niet zozeer vanwege het afnemen van de interetnische en interreligieuze spanningen, maar omdat de scheiding van de verschillende bevolkingsgroepen nagenoeg voltooid is, vooral in het voordeel van de sjiïeten. De 'surge', de samenwerking tussen de Verenigde Staten en de Sunnieten tegen Al-Qai'da en de wapenstilstand met Al-Sadr hebben hier ook aan bijgedragen. Dit laat onverlet dat het geweld tussen het verzet en de Coalitie, en tussen sektarische groepen onderling, nog immer zorgwekkend is.

De MIVD ondersteunde de Nederlandse deelname aan NTM-I door middel van inlichtingen- en veiligheidsrapportages over politiek-militaire aspecten, maar ook door briefings, dreiginganalyses en werkbezoeken aan het inzetgebied. Ondanks het verminderde geweld blijft de missie risicovol. Daarom besteedde de MIVD het afgelopen jaar veel aandacht aan het veiligheidsbewustzijn van de Nederlandse NTM-I-militairen. Ook in 2008 zijn ontwikkelingen op dit terrein van belang voor het beschermen van de eigen eenheden (*force protection*), actief in de NTM-I. Nederland blijft tot half augustus 2008 deelnemen aan de missie in Irak.

UNTSO

Nederland participeert met elf militaire waarnemers, en periodiek een stafofficier, in de *United Nations Truce Supervision Organization* (UNTSO), de VN-missie die de bestandlijnen tussen Israël, Syrië en Libanon observeert.

De MIVD besteedde in dit verband aandacht aan het Israëlisch-Palestijnse conflict, de toestand in Libanon en de politiek-militaire houding van Syrië in de regio.

De MIVD onderzocht in 2007 – en dat zal in 2008 worden voortgezet – de radicale groepen in de Palestijnse gebieden die met geweld pogen de toenadering tussen de Palestijnse Autoriteit (PA) en Israël te verstoren.

EU BAM Rafah

De MIVD besteedde in 2007 aandacht aan de door Hamas gedomineerde Gazastrook, omdat de geweldsdreiging door radicale Palestijnse groeperingen vanuit het gebied aanzienlijk was. De MIVD voorzag tevens de

militaire staf van de Europese waarnemingsmissie (*EU Border Assistance Mission Rafah, EU BAM Rafah*), waaraan ook door Nederland werd deelgenomen, van inlichtingen over de veiligheidssituatie in het gebied. De Europese Unie overweegt de grenscontrole rondom Gaza uit te breiden.

UNIFIL

Het bevoorradingsschip Hr.Ms. Amsterdam heeft per 1 maart 2008 zijn deelname aan de maritieme component van de *United Nations Interim Force in Lebanon* (UNIFIL) beëindigd. Sinds december 2006 maakte Nederland deel uit van het internationale vlootverband dat het gebied voor de Libanese kust controleert op illegale wapentransporten. Daarmee droeg het schip bij aan veiligheid en stabiliteit in de regio. De UNIFIL-missie is actief sinds resolutie 1701 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties in augustus 2006 werd aangenomen. Doel van deze resolutie is de stabilisering van de Libanese regio. Controle van de grenzen om de herbewapening van Hezbollah te voorkomen, is hierbij essentieel. De missie assisteerde ook bij de training en wederopbouw van de Libanese kustwacht en marine.

De MIVD-rapportages over Libanon hadden betrekking op de opstelling van landen in de regio, in het bijzonder van Syrië, jegens Libanon. Daarnaast is de situatie in Libanon voor Nederland van belang, omdat het tribunaal dat is belast met het onderzoek naar de moord in 2005 op ex-premier Hariri, in Leidschendam wordt gehuisvest. De missies in Irak, Libanon, Syrië en Gaza worden naar verwachting in 2008 voortgezet en daarom zullen deze aandachtsgebieden ook komend jaar nauwlettend door de MIVD worden gevolgd.

MONUC / EUSEC / EUPOL

De MIVD volgde de ontwikkelingen in het Grote Merengebied vanwege de deelname van Nederlandse militairen aan de VN-missie MONUC (*Mission Organisation des Nations Unies au Congo*, tot maart 2007), en de EU-missies EUSEC (*EU Security Mission for Congo*) en EUPOL Kinshasa (*European Police Mission in Kinshasa*).

Ook nam Nederland deel aan de VN-inspanningen in het kader van BINUB (*Bureau Intégré des Nations Unies au Burundi*). Deze missie is bedoeld om de Burundese regering te ondersteunen bij het verwezenlijken van de staatsveiligheidshervormingen, het proces van ontwapening, demobilisatie en reïntegratie van voormalige rebellen, *confidence building* en samenwerking tussen de verschillende groepen in geïntegreerde veiligheidsorganen en ministeries.

De internationale gemeenschap, waaronder Nederland, blijft ook in 2008 betrokken bij de ontwikkelingen in de Democratische Republiek Congo en Burundi, en om die reden blijft de MIVD ook in 2008 aandacht schenken aan de regio.

regering in Khartoum en opstandelingen in Zuid-Sudan, verliep eveneens moeizaam. Belangrijke dossiers werden door Khartoum onvoldoende voortvarend ter hand genomen. Vertegenwoordigers van het zuiden dreigden daarop met een regeringscrisis om een doorbraak te forceren. Deze crisis werd weliswaar bezworen, maar het zuiden lijkt steeds meer op weg naar afscheiding. De vraag is echter of dit proces vreedzaam zal verlopen. De aanwezigheid van omvangrijke oliereserves in het grensgebied tussen noord en zuid leidt nu al tot oplopende spanningen. In het geval Zuid-Sudan zich zou willen afscheiden, zouden die spanningen gemakkelijk tot uitbarsting kunnen komen. De pogingen om in Zuid-Sudan een functionerend en betrouwbaar bestuursapparaat op te bouwen hadden in 2007 mondjesmaat succes. Voor veel burgers echter bleef onveiligheid de realiteit van het dagelijks bestaan.

De MIVD heeft in 2007 inlichtingen- en veiligheidsappreciaties geleverd ten behoeve van de voorbereiding en de uitvoering van de Nederlandse deelname aan de VN-missies UNMIS (*United Nations Mission in the Sudan*) in Zuid-Sudan en UNAMID in Darfur. De situatie in het land zal derhalve ook in 2008 gevolgd blijven worden.

UNMIS / UNAMID

In de Sudanese regio Darfur was in 2007 onverminderd sprake van een ernstige crisis. Mensenrechtenschendingen waren aan de orde van de dag. De regering in Khartoum bleef zich echter verzetten tegen een grotere invloed van de internationale gemeenschap bij het vredesproces in Darfur. De missie van de Afrikaanse Unie, AMIS (*African Union Mission in the Sudan*), werd eind 2007 voortgezet in de vorm van een hybride missie van de Afrikaanse Unie en de Verenigde Naties, UNAMID (*United Nations African Union Mission in Darfur*). Een mogelijke Nederlandse bijdrage aan UNAMID bevindt zich nog in de planningsfase.

De uitvoering van het 'Noord-Zuid Akkoord', het vredesakkoord uit januari 2005 tussen de

Audemars Piguet

DAVID YURMAN

THE OLD FREEPORT SHOP

FREEPORT
JEWELRY & GIFTSHOP

P 811

III

Inlichtingentaak: aandachtsgebieden

Caraïbisch Gebied en Latijns-Amerika

In verband met de aanwezigheid van de Nederlandse krijgsmacht op de Nederlandse Antillen en Aruba besteedde de MIVD aandacht aan landen en ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de veiligheids-situatie in de regio. Voor Suriname bestond in 2007 bijzondere belangstelling in verband met de training van Nederlandse militairen in dat land.

Het Caraïbisch gebied speelt vanwege de ligging een belangrijke rol bij de doorvoer van drugs vanuit Zuid-Amerika naar de Verenigde Staten en Europa. Aan de doorvoer van drugs zijn vaak andere vormen van criminaliteit verbonden, zoals mensensmokkel, witwassen van geld en illegale wapentransporten. Een cumulatie van bovenstaande internationale criminaliteitsvormen kan een voedingsbodem vormen voor (het faciliteren van) terrorisme.

In de regio deden zich in 2007 geen nieuwe gewapende conflicten voor en er bestond derhalve geen noodzaak voor externe militaire interventie. De Colombiaanse regering zette

haar campagne tegen de illegale gewapende groeperingen voort. Sinds 2004 is een door Brazilië geleide VN-missie actief in Haïti. Deze missie wordt in 2008 voortgezet.

Nederlandse Antillen & Aruba

Voor de MIVD is de permanente militaire aanwezigheid van Nederland op de Nederlandse Antillen en Aruba reden om ontwikkelingen op de Boven- en Benedenwindse eilanden op hoofdlijnen te volgen, voor zover deze van invloed zijn op de taakuitoefening door de Nederlandse krijgsmacht. Dit hield met name verband met de antidrugsoperaties die eenheden van de Koninklijke Marine in de regio uitvoerden.

De Nederlandse Antillen en Aruba hadden de afgelopen jaren te kampen met diverse sociaal-economische problemen. De vooral drugsgelateerde criminaliteitscijfers op Curaçao lieten, onder meer door Nederlandse hulp, in vergelijking met voorgaande jaren een neerwaartse trend zien. Ontwikkelingen op het gebied van de georganiseerde criminaliteit op Sint Maarten waren zorgelijk voor de stabiliteit van het eiland.

De veiligheid van het Nederlandse defensiepersoneel op de eilanden is voor de MIVD een voortdurend punt van aandacht. In 2007 was er nauwelijks sprake van een specifiek tegen Nederlandse militairen gerichte dreiging, noch op het gebied van georganiseerde criminaliteit, noch op het gebied van subversie, sabotage of terrorisme. De MIVD had ook aandacht voor mogelijke invloeden vanuit buurlanden op de Nederlandse Antillen en Aruba.

Defensie en buitenlandse betrekkingen zullen, bij de staatkundige hervorming van de Antillen die voor 2008 is voorzien, een koninkrijkstaak blijven. Dat betekent dat de betrokkenheid van Defensie, en daarmee de

inspanningen van de MIVD met betrekking tot dit deel van het Koninkrijk, niet zal veranderen. De inspanningen van de MIVD zijn er tevens op gericht om, tezamen met relevante partners, te komen tot verbeterde samenwerking in de inlichtingen- en veiligheidsketen binnen het Koninkrijk.

Venezuela

In januari 2007 begon president Chávez van Venezuela aan een nieuwe regeerperiode van zes jaar. In een referendum in december 2007 werden de voorstellen voor verdere ingrijpende grondwetswijzigingen afgewezen. President Chávez heeft evenwel aangegeven dat hij de hervormingsvoorstellen op andere wijze wil doorvoeren.

De president geeft aan Latijns-Amerikaanse en Caraïbische integratie de hoogste buitenlandpolitieke prioriteit. Venezuela zal trachten zijn invloed in de regio verder te vergroten. De hoge olieprijs geven Venezuela daarbij de nodige armslag. Dit kan van invloed zijn op de Benedenwindse eilanden. De MIVD zal de ontwikkelingen in de regio aandachtig blijven volgen.

Colombia

De aandacht van de MIVD voor Colombia vloeide ook in 2007 voort uit de Nederlandse deelname aan internationale operaties tegen de drugshandel in de Caraïbische regio. Hierbij speelde zowel de geografische nabijheid van de Benedenwindse Eilanden als de

status van Colombia als grootste producent en exporteur van cocaïne een rol. In Colombia werd het politieke toneel gedomineerd door de strijd tussen de regering en illegale gewapende groeperingen. Bij deze groeperingen speelden drugsbelangen een grote rol. Nieuwe criminele verbanden met paramilitaire kenmerken ontstonden, deels door herleving van oude groeperingen, deels met geheel nieuwe deelnemers.

De pogingen van de regering om met illegale gewapende groeperingen tot een vredesproces te komen, verliepen moeizaam. Ondanks de voortdurende guerrilla-activiteiten is de veiligheidssituatie in Colombia de laatste jaren, door de toegenomen inzet van leger en politie, verbeterd. De kracht en effectiviteit van de illegale gewapende groeperingen zijn sterk verminderd. Gevolg was dat guerrilla- en drugsactiviteiten zich steeds meer naar de grensgebieden met buurlanden hebben verplaatst. Het risico van terroristische activiteiten in de regio wordt niet hoog ingeschat. Desalniettemin zal de MIVD de politieke en militaire ontwikkelingen in Colombia blijven volgen.

Suriname

De aandacht van de MIVD voor Suriname houdt verband met de militaire samenwerking en de historische band tussen Suriname en Nederland. Vanwege de halfjaarlijkse jungletraining van Nederlandse militairen in Suriname richtte de MIVD zich in 2007 vooral op de binnenlandse veiligheidssituatie in Suriname en op de politieke ontwikkelingen en stabiliteit op de langere termijn.

De in 2005 aangetreden regering toonde vooral op veiligheidsgebied daadkracht en boekte vooruitgang bij de criminaliteitsbe-

strijding. Het in 2007 begonnen 'Decembermoordenproces' en de aanpak van de georganiseerde criminaliteit moeten bijdragen aan de versterking van de rechtsstaat in Suriname. De doorvoer van drugs via Suriname naar Europa blijft een bron van zorg. Ondanks de aanwezigheid van een grote islamitische gemeenschap speelt de radicale islam in Suriname geen rol.

De MIVD blijft de binnenlandse veiligheidssituatie in Suriname ook in 2008 volgen om eventuele (veiligheids)risico's voor de trainende Nederlandse militairen en de Nederlandse belangen en burgers in Suriname tijdig te onderkennen.

Voormalige Sovjet-Unie

Russische Federatie

Het monitoren van de stabiliteit van de Russische Federatie werd, vanwege het grote nucleaire arsenaal en de omvangrijke krijgsmacht, door de MIVD van belang geacht. Parallel aan de binnenlandse ontwikkelingen vormde het Russische buitenland- en veiligheidsbeleid een punt van blijvende aandacht. De buitenlandse politiek van Rusland drukte in 2007 een stempel op belangrijke internationale dossiers en had tevens directe uitstralingeffecten op lidstaten van de NAVO. Politiek-militaire ontwikkelingen, alsmede het Russische streven naar behoud en intensivering van zijn invloed in strategisch belangrijke gebieden, waren voor de MIVD redenen om de aandacht op Rusland, en dan met name op de politiek-militaire aspecten, gevestigd te houden.

Andere voormalige Sovjetrepublieken

De relatie tussen Rusland en andere voormalige Sovjetrepublieken – in het bijzonder

Georgië, Oekraïne en Wit-Rusland – stond het afgelopen jaar in de belangstelling. De aandacht van de MIVD richt zich hierbij, naast interne militaire aangelegenheden, met name op samenwerking van deze landen met enerzijds de Russische Federatie en anderzijds de NAVO en EU. De ambitie van Oekraïne en Georgië om in de toekomst lid te worden van de NAVO en de Russische weerstand hiertegen vormen in dit kader een belangrijk onderwerp. Omdat zij deels gerelateerd zijn aan voorgaande en een bron van onrust blijven vormen, zijn ook de zogenoemde *frozen conflicts* in Georgië (Zuid-Ossetië en Abchazië), Azerbeidzjan (Nagorno-Karabach) en Moldavië (Trans-Dnjestrië) een punt van aandacht voor de MIVD.

Azië

Indonesië

In Indonesië had de MIVD in 2007 vooral aandacht voor de positie van de strijdkrachten binnen de democratische verhoudingen en voor de manier waarop de autoriteiten omgingen met de ontwikkelingen in met name Atjeh en Papoea.

Met betrekking tot de Indonesische strijdkrachten *Tentara Nasional Indonesia* (TNI) zijn in 2007 stappen gezet op weg naar een verdere institutionalisering van de democratische inbedding van het leger. De twee belangrijkste en meest controversiële steunpilaren van (de macht en invloed van) de TNI, namelijk het economische zakenimperium en de territoriale organisatie, blijven een belangrijke factor die hervormingen bemoeilijken. Om de ontwikkelingen rond de TNI goed te kunnen duiden, volgde de MIVD ook gerelateerde contraterrore- en politieke aspecten.

Als uitvloeisel van het in augustus 2005 ondertekende vredesakkoord tussen de Indonesische regering en de afscheidingsbeweging *Gerakan Aceh Merdeka* – Beweging voor Vrij Atjeh (GAM) vonden in Atjeh in december 2006 lokale verkiezingen plaats. Inmiddels is de situatie in Atjeh aanzienlijk gestabiliseerd. Er vinden de laatste tijd weer iets meer incidenten plaats, maar dat kan niet worden gezien als een zorgwekkende trend. Post-tsunami en post-conflict activiteiten helpen mee de stabilisatie in Atjeh te bevorderen.

De normalisering van de situatie in Atjeh biedt de Indonesische regering de mogelijkheid meer aandacht te geven aan de situatie in Papoea. Een oplossing ligt in beginsel in de adequate implementatie van de autonomiewet van 2001. Tot op heden is deze echter onder de maat gebleven.

China

China vormde vanuit militair perspectief, ondanks de groei van zijn militair en economisch potentieel, in 2007 geen directe

bedreiging voor de (regionale) Nederlandse belangen. De regionale en mondiale aspiraties van China – de uitgebreide Chinese activiteiten in Afrika springen in het oog – en het (groeïend) militair potentieel rechtvaardigen echter de belangstelling van de MIVD. Ontwikkelingen met betrekking tot de Chinese strijdkrachten, de proliferatie van conventionele en non-conventionele wapensystemen, de buitenlandpolitieke activiteiten en de interne stabiliteit van het land zijn in dat kader de belangrijkste aandachtsgelden.

Midden-Oosten

De MIVD richtte zich in 2007 op het Midden-Oosten vanwege de vooraanstaande plaats van deze regio in het veiligheidsbeleid van het Westen. Politieke, sociaal-economische en etnisch-religieuze spanningen en conflicten beïnvloedden de stabiliteit in dit gebied.

De stabiliteit in de regio wordt op de korte termijn bepaald door de strijd tegen het internationale terrorisme, het Israëliisch-Palestijnse vraagstuk, de aanslagen en spanningen in Irak en het nucleaire programma van Iran. De brugfunctie van het Midden-Oosten richting Centraal-Azië en de binnenlandse situatie in olieproducerende landen die gevolgen kunnen hebben voor de veiligheidsbelangen van het Westen, waren eveneens redenen voor de MIVD de ontwikkelingen in de regio te volgen.

In de meeste landen in de regio speelden in 2007 sociaal-economische tegenstellingen, in sommige landen kwamen daar ook etnisch-religieuze tegenstellingen bij. Radicaal-islamitische groeperingen in de regio grepen die omstandigheden aan om de perceptie van een groeiende westerse, met name Amerikaanse, invloed in de regio, te versterken. Hierdoor is een agressief antiwesterse ideologie gegroeid, op grond waarvan militante radicaal-islamitische elementen aanslagen pleegden, ook tegen westerse doelen. Veel regimes in de regio kwamen door deze ontwikkelingen in toenemende mate onder druk te staan. Enerzijds drong het Westen aan op (meer) democratische hervormingen, terwijl anderzijds lokale conservatieve en militante krachten hervormingen juist afwezen. Een structureel probleem was ook in 2007 de sterk achterblijvende economische groei, gecombineerd met een hoge bevolkingsgroei en grote werkloosheid.

Iran

Iran zette in 2007 onder de ultraconservatieve president Ahmadinejad de polariserende en vaak provocerende buitenlandse politiek voort. Het bewind in Teheran verbreedde echter ook de samenwerking met de regeringen van Irak en Afghanistan in het kader van de wederopbouw van deze landen. Tegelijkertijd onderhield Iran echter nauwe betrekkingen met oppositionele groepen in deze landen. Voorts steunde Iran radicaal-islamitische groepen elders in de regio, zoals de Libanese Hezbollah en de Palestijnse Hamas. De MIVD verwacht dat Iran de ingeslagen koers voortzet, waardoor het land onder toenemende internationale druk zal komen te staan. De verwachting is dat de spanningen tussen Iran en het Westen in 2008 blijven bestaan. Evenals in 2007 zal de controverse tussen Iran en de internationale gemeenschap inzake het Iraanse nucleaire programma het belangrijkste punt van discussie zijn. Deze controverse is ook van invloed op de stabiliteit in de regio.

Afrika

Het Nederlandse beleid ten aanzien van Afrika ging en gaat er van uit dat een internationale, geïntegreerde inspanning noodzakelijk is, zowel op diplomatiek en militair gebied, als op het gebied van ontwikkelings-samenwerking. Doel van deze inspanningen is het stabiliseren van de gespannen situatie in delen van Afrika. De MIVD besteedde in dat verband vooral aandacht aan conflictregio's, met name het gebied rond de Grote Meren en Sudan.

Democratische Republiek Congo en Burundi

De aandacht van de MIVD voor het Grote Merengebied was in 2007 gericht op het pro-

ces van hervorming van de staatsveiligheid in de Democratische Republiek Congo en in Burundi, op de veiligheidssituatie in beide landen en op het goed nabuurschap tussen beide landen en hun buurlanden.

In de Democratische Republiek Congo en Burundi werd weliswaar vooruitgang geboekt op bestuurlijk gebied, op het terrein van de mensenrechten en inzake de hervorming van de staatsveiligheid, maar er is nog een lange weg te gaan. Mede daardoor is de situatie in de regio nog verre van stabiel. Nieuwe crises blijven, door de vele niet-opgeloste conflicten in de regio, tot de mogelijkheden behoren. Daarbij kan gedacht worden aan conflicten over de eigendomsrechten van nieuwe rijkdommen in de grensgebieden, zoals olie en gas, en de verdeling van staatsinkomsten. Een alomvattende regeling voor de hele regio lijkt niet binnen handbereik.

De veiligheidssituatie in 2007 werd gedomineerd door de pogingen om de nog actieve gewapende groeperingen te pacificeren, door het nieuw leven inblazen en verbeteren van bestaande ontwapenings-, demobilisatie- en reïntegratieprogramma's, en door de training van de veiligheidsorganen. De controle op de eigen grenzen door de Democratische Republiek Congo en Burundi stelde weinig voor, waardoor er weinig zicht was op vluchtelingenstromen en wapensmokkel, de handel in illegaal gewonnen grondstoffen en grensoverschrijdende activiteiten van gewapende groepen. De regio heeft dringend behoefte aan duidelijke grensdemarcatie en -controle en aan interregionale samenwerking op het gebied van veiligheid, energie en handel.

Ethiopië-Eritrea

De kwestie rond de grensdemarcatie tussen Ethiopië en Eritrea bleef in 2007 onopgelost.

Eritrea eiste de onmiddellijke en onverwijlde tenuitvoerlegging van de beslissing van de Eritrea Ethiopia Boundary Commission (EEBC), terwijl Ethiopië een dialoog wilde over de precieze loop van de grens. Er is vooralsnog geen zicht op een oplossing van deze impasse. De troepenaantallen aan beide zijden van de grens zijn fors toegenomen. Een hernieuwde grensoorlog, hoewel een kostbare optie voor beide landen, blijft een reële optie.

Somalië

De snelheid waarmee het Ethiopische leger eind 2006 een einde maakte aan de heerschappij van de Union of Islamic Courts (UIC) in Somalië staat in scherp contrast met de chaos en onrust waarin het land zich nu, ruim een jaar later, bevindt. Het Somalische verzet tegen de Ethiopische aanwezigheid is omvangrijk en niet met militaire middelen te verslaan. De overgangsregering was zwak en verdeeld, en bleek in 2007 niet in staat haar machtsbasis te verbreden. De missie van de Afrikaanse Unie in Somalië (AMISOM) probeerde met zeer beperkte middelen haar mandaat uit te voeren, maar kon in 2007 weinig klaarspelen.

Uganda

Eind 2007 zijn serieuze onderhandelingen begonnen over een vredesakkoord tussen de Ugandese regering en de *Lord's Resistance Army* (LRA). Een mislukking van deze onderhandelingen is niet ondenkbaar gezien de spanningen binnen de LRA. Dit zal niet alleen nadelig uitpakken voor de veiligheidssituatie in Uganda, maar ook voor de situatie in zowel Zuid-Sudan als in de oostelijke delen van de Democratische Republiek Congo. De MIVD zal de ontwikkelingen ook in 2008 blijven volgen.

Tsjaad en Centraal-Afrikaanse Republiek

De ongeregeldheden en vijandelijkheden in Tsjaad en de Centraal-Afrikaanse Republiek, die het directe gevolg zijn van de crisis in Darfur, waren voor de VN aanleiding voor het instellen van *Mission in the Central African Republic and Chad* (MINURCAT). De EU-missie EUFOR / Tchad / RCA maakt samen met MINURCAT deel uit van de multidimensionale presentie waartoe met VN Veiligheidsraadresolutie 1778 is besloten. Dat is reden voor de MIVD om ook in 2008 de ontwikkelingen in deze landen te blijven volgen.

West-Afrika

De toestand in West-Afrika was ook in 2007 redelijk stabiel. De stabiliteit in Liberia en Sierra Leone werd stapsgewijs versterkt. In Ivoorkust escaleerde de crisis niet verder. Het proces om de feitelijke tweedeling van het land ongedaan te maken, bleef echter broos. Buurland Guinee was bij voortduring een bron van zorg: zolang de opvolging van de bejaarde dictator Conté onzeker blijft, blijven spanningen de kop opsteken.

Zimbabwe

In Zimbabwe is de eens zo solide economie volledig ingestort. Belangrijke buurlanden weigerden hun invloed aan te wenden om president Mugabe tot opstappen te bewegen. Een democratisch alternatief voor president Mugabe ligt daarom nog steeds niet binnen handbereik. Het lijkt erop dat de buurlanden hopen op een paleisrevolutie tegen de president vanuit zijn eigen politieke partij. Buiten het toenemend aantal mensen dat, meestal om economische redenen, het land ontvlucht, heeft de Zimbabweaanse crisis geen regionale uitstraling.

IV

Inlichtingentaak: proliferatie

Nucleaire ontwikkelingen

Iran

Iran streeft naar een volledige beheersing van de nucleaire splijtstofcyclus, van ertswinning tot en met de productie van kernenergie, en in 2007 boekte het land verdere vooruitgang in het nucleaire programma. Het afgelopen jaar waren er verschillende ontwikkelingen op het gebied van het ultracentrifugeprogramma voor uraniumverrijking. Zo is Iran begonnen met de installatie van ultracentrifuges in zijn ondergrondse verrijkingsinstallatie. In het laatste kwartaal van 2007 bereikte Iran de eerst gestelde mijlpaal: het had een totaal aantal van 3000 ultracentrifuges geïnstalleerd. De hoeveelheden licht verrijkt uranium die Iran daar tot dusver heeft geproduceerd, blijven echter ver achter bij de verwachtingen voor een installatie met een dergelijke omvang en capaciteit. Iran bouwde in 2007 gestaag verder aan de zwaarwateronderzoeksreactor nabij Arak. Deze reactor blijft een punt van zorg, omdat deze zou kunnen worden gebruikt voor de productie van plutonium, in een samenstelling die geschikt is als grond-

stof voor een kernwapen. De MIVD blijft de nucleaire ontwikkelingen in Iran in 2008 dan ook nauwgezet volgen.

Noord-Korea

Noord-Korea voerde in 2006 een ondergrondse kernproef uit en toonde zo aan over de kennis en middelen te beschikken om een eigen kernwapen te produceren, met alle mogelijk negatieve gevolgen van dien voor de stabiliteit in de regio. In 2007 voerde het land onderhandelingen met de internationale gemeenschap om zijn nucleaire programma te bevriezen in ruil voor veiligheids-garanties en internationale hulp. De Verenigde Staten overwogen Noord-Korea van de lijst van statelijke sponsors te schrappen in het kader van een multilateraal akkoord over het nucleaire wapenprogramma. Dit is echter nog niet gebeurd, omdat er nog geen definitief akkoord is en omdat Noord-Korea in december 2007 een belangrijke, eerder overeengekomen deadline miste om aanvullende informatie te verstrekken.

Hoewel Noord-Korea heeft aangegeven zijn plutoniumproductiereactor te zullen sluiten, blijft de MIVD in 2008 de ontwikkelingen in het nucleaire wapenprogramma van het land volgen. Daarnaast blijft de rol van Noord-Korea als proliferator van wapens waarvoor nucleaire expertise benodigd is, een aandachtspunt voor de dienst.

Ontwikkelingen chemische en biologische wapens

Niet-statelijke actoren

In 2007 hebben niet-statelijke actoren aanslagen met CBRN-wapens (chemisch, biologisch, radiologisch, nucleair) gepleegd of

geprobeerd te plegen. De gebruikte wapens bleken echter zeer primitief van aard. Ook voor de nabije toekomst wordt niet verwacht dat zij een aanzienlijk hoger technisch niveau zullen bereiken. Op de langere termijn echter kan een hoger technisch niveau, door technologische vooruitgang en door kennis en ervaring, mogelijk wel worden bereikt, waardoor de CBRN-dreiging van de kant van niet-statelijke actoren zou toenemen. De MIVD onderzoekt daarom nieuwe, drempelverlagende technieken die kunnen leiden tot een verhoogde CBRN-dreiging. Ook wordt onderzocht of niet-statelijke actoren in staat zijn hun kennis van en ervaring met CBRN-wapens te verhogen.

Statelijke actoren

Bepaalde landen die in de belangstelling staan van de MIVD, zoals Iran, Syrië en Noord-Korea, blijken door de snelle ontwikkeling van hun industrie steeds beter in staat zelfstandig grondstoffen voor CBRN-wapens te ontwikkelen en te produceren. Hierdoor kan men deze activiteiten eenvoudiger voor de buitenwereld verborgen houden. Deze landen leken voorts een intensievere onderlinge samenwerking na te streven om de ontwikkeling en productie van chemische en biologische wapens te vereenvoudigen. Deze samenwerking betrof de uitwisseling van grondstoffen, materieel en kennis. De MIVD zal de gesignaleerde trend op de voet blijven volgen.

Overbrengingsmiddelen

Op het gebied van overbrengingsmiddelen richtte de aandacht van de MIVD zich in 2007 vooral op Iran, Syrië en Noord-Korea. Iran is in het afgelopen jaar doorgegaan met het verder ontwikkelen van het bestaande arsenaal aan ballistische raketten en de ont-

wikkeling van nieuwe ballistische raketten. Het doel van Iran is een groter bereik, grotere nauwkeurigheid en een betere inzetbaarheid van de raketten. Parallel aan de ontwikkeling van door vloeibare brandstof aangedreven raketten is ook de ontwikkeling van door vaste brandstof aangedreven ballistische raketten voortgezet. Een dergelijke parallelle ontwikkeling vindt ook in Syrië plaats. In Syrië ligt de focus nog steeds op de verbetering van de effectiviteit en de inzetbaarheid van het bestaande arsenaal ballistische raketten, niet op het vergroten van het bereik.

Noord-Korea is volgens de MIVD een belangrijke leverancier van technologie, kennis en materiaal voor het overbrengingsmiddelen-

programma van Iran en Syrië. De aandacht van de MIVD richtte zich daarom ook op Noord-Korea, om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen in het land zelf en om de gevolgen van de export naar landen als Iran en Syrië te bepalen.

Militaire techniek

Het volgen van militair-technische ontwikkelingen is voor de MIVD van belang om een inschatting te kunnen maken van de dreiging van bestaande en toekomstige conventionele wapensystemen in (potentiële) risicolanden en (potentiële) inzetgebieden. De MIVD had daarom in 2007 onverminderd aandacht voor wapentechnische en technologische ontwikkelingen. Daarnaast werd onderzoek verricht naar de belangrijkste leveranciers van moderne wapensystemen en wapentechnologie aan (potentiële) risicolanden.

De MIVD heeft in 2007 informatie verzameld en geanalyseerd over land-, zee-, lucht- en ruimtegebonden wapen- en sensorsystemen en over de proliferatie van moderne wapensystemen. In dit kader werd onder meer onderzoek gedaan naar specifieke lucht- en grondgebonden wapen- en sensorsystemen, zoals het technisch onderzoek naar de werking van 'bermbommen' (IEDs – *Improvised Explosive Devices*).

Op maritiem gebied werd het overzicht van de platformen en wapensystemen die in risicolanden in gebruik zijn, geactualiseerd. Verder werden enkele maritieme platformen en maritiem-technische ontwikkelingen nader bestudeerd.

Op ruimtevaartgebied werd onderzoek verricht naar nieuwe technologische ontwikkelingen en ruimtevaartactiviteiten van de belangrijkste risicolanden.

Technologische ontwikkelingen

De MIVD volgde ook in 2007 de ontwikkelingen op het gebied van fundamentele en toegepaste fysica en technologie, voor zover deze van invloed kunnen zijn op militaire wapensystemen en de uitvoering van militaire operaties. Op dit terrein bestaat een voortdurende wisselwerking tussen civiele en militaire technologische ontwikkelingen. De toepassing van COTS-componenten (*Commercial Off The Shelf*) in technologisch hoogwaardige wapensystemen is inmiddels gemeengoed. Als gevolg van de toepassing van micro- en nanotechnologie worden wapensystemen kleiner, beschikken ze over verbeterde technische capaciteiten en zijn ze nauwkeuriger.

De afhankelijkheid van geavanceerde computertechnologie en satellietafhankelijke plaatsbepaling- en communicatiesystemen wordt steeds groter. Wapensystemen maken in toenemende mate deel uit van informatienetwerken die wereldwijd flexibel inzetbare wapensystemen koppelen aan knooppunten

voor commandovoering en centra voor data-analyse. Raketten worden steeds sneller en wapensystemen steeds moeilijker waarneembaar door toepassing van nieuwe (*stealth*)technologieën. Het onderzoek naar de operationele toepassing van *directed energy weapons* (zoals laser- en radiofrequentiewapens) gaat voort. Verschillende toepassingen, zoals verblinding door laagvermogenlasers en het verstoren van sensoren met hoogvermogenlasers, zijn inmiddels operationeel.

De MIVD voorziet dat informatie- en communicatietechnologie, nanotechnologie, maar ook de ontwikkeling van nieuwe materialen een steeds grotere invloed zullen krijgen op de constructie en de wijze van inzet van wapen- en sensorsystemen. Deze technologieën leiden tot onbemande wapen- en sensorsystemen en werken in hoge mate autonoom. De verwachting is dat het gebruik van onbemande systemen voor communicatie, verkenning en offensieve taken ook in risicoland sterk zal toenemen. De controle over en communicatie met lucht-, zee- en grond-

gebonden bemande en onbemande systemen verloopt steeds meer via satellieten. De MIVD besteedde daarom in 2007 aandacht aan de militaire (offensieve) toepassing van ruimtevaartontwikkelingen op het gebied van navigatie, communicatie en waarneming.

Proliferation Security Initiative

In het kader van het voorkomen van de proliferatie van massavernietigingswapens

onderzocht de MIVD de activiteiten van (internationale) koopvaardischepen, scheepseigenaren en rederijen (inclusief onderliggende verbanden) die mogelijk betrokken zijn bij deze proliferatie. Door informatie-uitwisseling met partners werd op dit terrein een verbeterde informatiepositie gerealiseerd. De MIVD nam in 2007 deel aan internationale bijeenkomsten in het kader van het *Proliferation Security Initiative*

(PSI). Doel van dit initiatief is het verhinderen van de illegale proliferatie van massavernietigingswapens.

De samenwerking tussen Noord-Korea, Syrië en Iran had in 2007 de aandacht van inlichtingendiensten wereldwijd. Syrië diende ook in het afgelopen jaar als een veilig doorvoerland voor raketcomponenten en -technologie uit Noord-Korea. De goederen werden via

zeeroutes aangevoerd; routes die ook gebruikt kunnen worden voor de aanvoer van nucleaire goederen. Noord-Korea en Syrië sloten in augustus 2007 een samenwerkingsakkoord op het terrein van handel, wetenschap en technologie.

In 2008 blijft de MIVD inlichtingenondersteuning leveren over de maritieme aspecten van het PSI. Het monitoren van scheepsbewegingen van en naar risicolanden wordt gecontinueerd. Iran en Noord-Korea, maar ook andere potentiële leveranciers van (onderdelen voor) massavernietigingswapens, blijven onderzocht worden. De bestaande samenwerkingsinitiatieven worden in 2008 voortgezet om de informatiepositie verder te verbeteren.

V

Contra-inlichtingen- en veiligheidstaak: internationaal terrorisme

Het internationale veiligheidsdebat werd in 2007 gedomineerd door de publicatie van drie openbare samenvattingen van de Amerikaanse *National Intelligence Estimates* (NIE): één over al-Qa'ida, één over Irak en één over Iran. Een NIE is een rapportage over en beoordeling van een specifiek (Amerikaans) veiligheidsonderwerp die wordt uitgebracht door de gezamenlijke inlichtingendiensten van de Verenigde Staten.

De NIE over al-Qa'ida onderstreepte dat het terreurnetwerk zich had gereorganiseerd en in de tribale gebieden in Pakistan een belangrijke uitvalsbasis had gecreëerd, van waaruit terreuroperaties werden gecoördineerd. Volgens de NIE speelt het terroristennetwerk weer een centraal aansturende rol.

De NIE over Irak vormde een belangrijke bijdrage aan de discussie in de Verenigde Staten over zowel de voorgenomen troepenuitbreiding als het tijdstip van terugtrekking van Amerikaanse militairen uit Irak. Door de troepenuitbreiding nam het geweld in delen van Irak in 2007 af. Zo daalde het aantal veiligheidsincidenten met 60 procent tot onge-

veer 500 incidenten per week in december 2007. Er werd gehoopt en verwacht dat een verbetering van de veiligheidssituatie zowel tot verzoening als tot een effectiever regeringsbeleid zou leiden. De regering van premier al-Maliki bleek binnenlands echter

zoveel weerstand op te roepen dat er zelfs een beweging ontstond met als belangrijkste doel de zittende regering te vervangen.

Naar verwachting nemen de Verenigde Staten medio 2008 een besluit over een (fase-

ring van de) troepenvermindering in Irak. De Iraakse minister van Defensie Qadir gaf aan dat Irak tot 2012 internationale hulp nodig zal hebben voor het stabiliseren van de veiligheidssituatie.

Ontwikkelingen mondiale jihad

Al-Qa'ida ontwikkelde zich in 2007 tot meer dan alleen een terreurbeweging. Het netwerk legde zich ook toe op de ideologie en de verspreiding van het gedachtegoed van de mondiale jihad. Met lokale organisaties werden allianties gesloten om de slagkracht in verschillende regio's verder te vergroten en om waar mogelijk vrijhavens te creëren.

Het doel van het terreurnetwerk al-Qa'ida is de onrust in verschillende regio's in de wereld uit te buiten en zo het Westen in het algemeen en de Verenigde Staten in het bijzonder tot een uitputtingsoorlog te dwingen. Zo werd het afgelopen jaar de weg vrijgemaakt voor aanvallen op joden in de Palestijnse Gebieden en elders. Er zijn steeds sterkere aanwijzingen dat al-Qa'ida in de Palestijnse Gebieden voet aan de grond heeft gekregen.

In Libanon uitte Fatah al-Islam herhaaldelijk dreigingen in de richting van UNIFIL, Israël en het Libanese leger. Soennitische groeperingen in de Palestijnse vluchtelingenkampen in Libanon boden potentiële jihadstrijders in 2007 opleidings- en trainings-

faciliteiten. Er zijn aanwijzingen dat ook Europese jihadstrijders inmiddels gebruik maken van deze faciliteiten, net als van de nieuwe trainingsfaciliteiten in de tribale gebieden in Pakistan en Kashmir.

In 2007 verschenen op verschillende jihadistische webfora in de wereld oproepen tot het plegen van aanslagen. Ook werd openlijk gediscussieerd over de keuze van doelwitten en het tactisch en/of strategisch belang van bepaalde aanslagen.

In november 2007 verklaarde Gilles de Kerchove, de EU-coördinator voor terrorismebestrijding, dat al-Qa'ida momenteel de grootste bedreiging voor de veiligheid van Europa vormt. Met name de nieuwe terroristische structuren in Noord-Afrika en het Midden-Oosten vormen een bedreiging. Vertegenwoordigers van deze netwerken hebben expliciet aangegeven hun strijd te willen uitbreiden naar andere regio's, waaronder Europa.

Statelijke ondersteuning van terrorisme

Van de landen die door de Verenigde Staten officieel worden aangemerkt als statelijke sponsors van terrorisme, staan Syrië en Iran het meest in de belangstelling. De Syrische regering zou politieke en materiële steun leveren aan onder andere Hezbollah. Het gaat dan met name over het doorsluizen van wapens uit Iran naar Hezbollah.

Het afgelopen jaar richtten de Verenigde Staten zich vooral op de Iraanse Revolutionaire Garde die, volgens de Amerikanen, nauw betrokken was bij de ondersteuning van het internationaal terrorisme. In januari 2008 plaatste het Amerikaanse ministerie van

Financiën een aantal personen, maar ook het televisiestation al-Zawra, op een zwarte lijst omdat zij verantwoordelijk werden gehouden voor het aansturen en het ondersteunen van gewelddadige aanvallen in Irak.

Terrorisme en georganiseerde criminaliteit

In de jaren negentig nam de staatsponsorings van terrorisme drastisch af en moesten terroristische organisaties op zoek naar alter-

natieve financiële bronnen. Met name organisaties als Hezbollah en al-Qa'ida slaagden erin inkomsten te genereren uit criminele activiteiten. Een trend is dat internationale criminele en terroristische netwerken in toenemende mate expertise uitwisselen. Zo gebruiken criminele organisaties terroristische methodes om hun doelen te bereiken. Terroristische organisaties zijn op hun beurt actief in drugssmokkel, het vervalsen van identiteitspapieren en het witwassen van de opbrengsten uit criminele activiteiten. De meest duidelijke en duurzame relatie tussen terroristische en criminele organisaties ligt op het terrein van de narcotica. Hier is de samenwerking intensief en bestrijkt zij het gehele spectrum van transport tot straathandel.

Een zorgelijke ontwikkeling was in 2007 de verdere stijging van het aantal zogeheten falende staten, van 11 in 1996 tot 26 begin 2007, het merendeel in Afrika. Terreurorganisaties, in het bijzonder groepen op salafistische en/of wahabistische grondslag, buiten de situatie in die landen in hun voordeel uit.

Voor inlichtingendiensten waren vooral de raakvlakken van de niet-statelijke actoren met het formele systeem van belang (bijvoorbeeld vrijhandelszones, belastingparadijzen, niet-transparante transport- en luchtvaartregistraties, niet-transparante bedrijfsregistraties en landen met grote wapenoverschotten). Criminele en terroristische organisaties bewandelden wegen, de zogeheten pijpleidingen, die de kans op ontdekking verkleinen en het hoogste financieel gewin garanderen. Door een goede interstatelijke samenwerking wordt het voor criminele en terroristische organisaties steeds lastiger om deze pijpleidingen in stand te houden.

Buitenlandse strijders

Buitenlandse strijders in dienst van al-Qa'ida zijn in Irak al jaren verantwoordelijk voor grote aantallen zelfmoordaanslagen, hoewel zij naar schatting slechts tien procent van het totaal aantal opstandelingen in Irak uitmaken.

Bij een inval in september 2007 door het Amerikaanse leger in een tentenkamp van een rekruteringsnetwerk voor buitenlandse strijders in Irak aan de Syrische grens werd een lijst gevonden met 740 namen van buitenlandse strijders die zich sinds augustus 2006 bij al-Qa'ida in Irak hadden gevoegd. Gebleken is dat een groot deel van de nieuwe buitenlandse strijders uit Saoedi-Arabië (veertig procent) en Noord-Afrika (veertig procent) afkomstig is.

Informatiejihad

Ontwikkelingen in de gebieden waar de mondiale jihad actief is, met name de gewapende strijd in Irak en Afghanistan, waren aanleiding voor jihadisten een propaganda-oorlog via internet en andere massamedia te voeren. Het belang dat de jihadistische gemeenschap hecht aan de informatiejihad werd onderstreept door Ahmed al-Wa'athuq Billah, woordvoerder van het Global Islamic Media Front, de spreekbuis van al-Qa'ida op internet.

De herdenking van de aanslagen van 11 september 2001 ging gepaard met de verspreiding van ten minste zes belangrijke audio- en videoboodschappen op jihadistische discussiefora waarin werd opgeroepen de terreur tegen het Westen en een aantal islamitische landen op te voeren. Uit dit media-offensief van al-Qa'ida werden aanwijzingen voor de komende periode afgeleid wat betreft de doelgebieden van het terreurnetwerk. De doelgebieden die werden genoemd, waren, naast Afghanistan en Irak, Pakistan, de Palestijnse Gebieden, Jemen, Sudan en Europa.

As-Sahab, het 'mediaproductiebedrijf' van al-Qa'ida, produceerde in 2007 ongeveer negentig boodschappen. Deze boodschappen verschenen op internet, CD en DVD, en werden in verschillende talen aangeboden. Het gebruik van ondertitels in het Engels, Duits, Deens en vele andere talen toonde dat de boodschappen in toenemende mate gericht waren op het Westen.

Er was in 2007 sprake van een groeiend aantal, schijnbaar onafhankelijke media die de boodschappen van al-Qa'ida en andere terreurorganisaties onder een steeds groter

publiek verspreiden. Hoewel de invloed en het bereik van islamistische cq jihadistische websites moeilijk waren te bepalen, bestond de indruk dat de boodschappen in toenemende mate een beroep doen op jonge Amerikaanse en Europese moslims. Ze lijken in te spelen op de woede die in die kringen bestaat over de 'oorlogen' in Irak en Afghanistan, en op het beeld dat de islam wordt aangevallen. Militante islamisten produceerden vaak niets verhullende video-opnames van autobomaanslagen in Irak en hiphopvideo's met al even gruwelijke beelden, die beschikbaar werden gesteld aan westerse websites als YouTube. Op deze wijze proberen ze het beeld, dat jongeren van de oorlogen in Irak en Afghanistan hebben, te beïnvloeden.

Het *Global Islamic Media Front*

Op de Duitstalige website van het *Global Islamic Media Front* verscheen begin 2007 een videoclip van Sawt al-Khilafah (Stem van het Kalifaat), de online nieuwsdienst van datzelfde front, gericht tegen de aanwezigheid van Duitse en Oostenrijkse troepen in Afghanistan. In november 2007 werd op dezelfde website een videoboodschap uitgebracht, waarin beide landen werden opgeroepen hun troepen uit Afghanistan terug te trekken. Ook werden de Oostenrijkse autoriteiten aangespoord de begin september 2007 in Wenen gearresteerde terreurverdachten vrij te laten.

Terrorisme op de Balkan

De MIVD besteedde in 2007 ook aandacht aan het onderwerp terrorisme op de Balkan. Kwaadwillende elementen ervaren de regio als een omgeving waar zij zonder problemen kunnen reizen en verblijven en waar ze de ruimte hebben aanslagen elders in Europa voor te bereiden. De Balkan wordt tevens

gebruikt als doorvoergebied voor drugs binnen Europa.

Piraterij en maritiem terrorisme

De MIVD bracht in 2007 de wereldwijde ontwikkelingen in kaart met betrekking tot mogelijke bedreigingen op het gebied van maritiem terrorisme en piraterij. Het doel van maritiem terrorisme is het verspreiden van angst onder de bevolking door het beïnvloeden of verstoren van economische activiteiten en van de politieke stabiliteit. Bij piraterij gaat het vooral om persoonlijk geldelijk gewin. Bijzondere aandachtsgebieden zijn hierbij het Midden-Oosten, delen van de Afrikaanse regio en Indonesië. Overige gebieden met een verhoogd risico op piraterij en maritiem terrorisme komen aan de orde indien deze defensierelevant zijn.

VI

Contra-inlichtingen en veiligheidstaak: overige aangelegenheden

Contraspionage

De inspanningen van buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten in Nederland blijven zich richten op het verwerven van informatie over geavanceerde technieken en systemen. Vitale onderdelen van industrie en bedrijfsleven vormen een doelwit voor het verkrijgen van hoogwaardige technologische informatie en kennis over lopende technologische ontwikkelingen. Ook bedrijven die (gerubriceerde) defensieopdrachten uitvoeren, vormen een gewild doelwit. De MIVD maakt deze defensiebedrijven bewust van de risico's door middel van voorlichtingssessies over de activiteiten en methodes van buitenlandse inlichtingendiensten.

Buitenlandse diensten hechten er groot belang aan vroegtijdig geïnformeerd te zijn omtrent beleid, plannen en ontwikkelingen in het bedrijfsleven en de krijgsmacht. Daarom vormen personen uit het bedrijfsleven en de krijgsmacht een aantrekkelijk doelwit. De scheiding tussen militaire en civiele informatie is inmiddels vrijwel weggefallen. Om inlichtingen te vergaren, gebruiken buitenlandse inlichtingendiensten vaak voorma-

lige eigen burgers die nu woonachtig zijn in het doelland. Deze burgers verzamelen informatie uit open bronnen en gaan (langdurige) vriendschapsbanden aan met personen die kennis dragen van informatie waar de betreffende inlichtingendienst belangstelling voor heeft; dat kan zijn op het gebied van politiek, economie, wetenschap of technologie. De activiteiten van buitenlandse inlichtingendiensten worden door de MIVD nauwlettend gevolgd.

Radicaal islamisme en de krijgsmacht

Ook in 2007 was de MIVD alert op het onderkennen van tekenen die konden wijzen op het radicaliseren van (islamitische) personen of groepen van personen binnen de krijgsmacht. De uitzending van Nederlandse troepen naar de Afghaanse provincie Uruzgan, de publiciteit rondom deze missie en de standpunten van diverse politieke partijen inzake de islam, hielden in 2007 de gemoederen binnen de (radicale) moslimgemeenschap bezig. Er zijn binnen de radicale islam grofweg twee hoofdstromingen te onderscheiden die een gemeenschappelijk doel hebben, maar

dat op verschillende wijze trachten te bereiken. De niet-gewelddadige stroming kiest voor *Da'wa* (missie) of prediking van een radicaal-islamitische ideologie onder moslims die, naar het oordeel van de radicalen, het zicht op het ware geloof zijn kwijtgeraakt. Radicale boodschappers roepen hun geloofsgenoten op de moderne (westerse) normen en waarden af te zweren en stimuleren hun geloofsgenoten terug te keren naar en te leven conform het gestelde – volgens hun interpretatie – in de oorspronkelijke bronnen van de islam.

De gewelddadige vorm van de radicale islam kiest echter voor de jihad in de vorm van deelname aan de heilige oorlog.

In de hedendaagse radicale islam zijn deze opvattingen met name terug te vinden in het neo-salafisme. Aanhangers van deze fundamentalistische, radicale vorm van de islam willen terug naar de tijd van de profeet en verwerpen *tajdid* (vernieuwing) en *ijtihad* (zelfstandig redeneren). Zij interpreteren, vanuit een antirationalistische houding, de religieuze bronnen letterlijk en verwerpen alle niet-islamitische hervormingen.

De MIVD verrichtte ook in 2007 onderzoek naar radicaal islamisme binnen de krijgsmacht en richtte zich daarbij primair op het onderkennen van personen in dienst van Defensie die een radicaal islamitisch gedachtegoed aanhangen en uitdragen. Immers, aanhangers van de radicale stroming verafschuwen de westerse levensstijl en zien de internationale vredestroepen in bijvoorbeeld Afghanistan als bezettingsmacht. De Nederlandse deelname aan de missie in Uruzgan maakt de positie van de Nederlandse krijgsmacht extra kwetsbaar. Bovendien zijn de aanhangers van de radicale islam veelal terug te vinden onder jongeren tussen de 18 en 25 jaar.

De door de MIVD uitgevoerde onderzoeken naar vermeende radicalisering van defensiepersoneel vinden veelal plaats in nauwe samenwerking met de AIVD.

Rechts-extremisme

De MIVD verricht onderzoek naar rechts-extremistische partijen, organisaties, groeperingen en personen. De vraag die hierbij centraal staat, is of de veiligheid en paraatheid van de krijgsmacht op enig moment in gevaar worden gebracht. Concreet richt het onderzoek zich op het onderkennen van personen of groepen van personen binnen de defensieorganisatie die het rechts-extremistische gedachtegoed aanhangen en uitdragen. Een belangrijke indicator is of en in welke mate deze personen lid zijn van, dan wel (actief) steun verlenen aan rechts-extremistische partijen en organisaties.

In 2007 hebben verschijningsvormen van rechts-extremisme zich wederom slechts in beperkte mate gemanifesteerd binnen Defensie. Het aantal meldingen is ten opzichte van

2006 gelijk gebleven, ook de onderwerpen van de meldingen waren vrijwel dezelfde. Het betrof het bekladden van defensieobjecten met runentekens, nazi-symbolen, discriminerende teksten en leuzen en meldingen van personen die lid waren van of gelieerd waren aan rechts-extremistische partijen en organisaties of daar steun aan verleenden. Veel meldingen hadden verder betrekking op personen die zich schuldig zouden hebben gemaakt aan (vermeend) rechts-extremistische uitlatingen en gedragingen. Niet alle gedragingen die als rechts-extremistisch werden gemeld, dienden echter als zodanig in politieke of ideologische zin te worden aangemerkt. Soms bleek er, na onderzoek, sprake van andersoortig ongewenst gedrag, zoals misplaatste humor, ruwe opleidingsmethoden, machogedrag of ander wangedrag. Als deze door de MIVD onderkende ongewenste gedragingen mogelijk strafbare feiten opleverden, werden de Koninklijke Marechaussee of het Openbaar Ministerie geïnformeerd.

Betrokkenheid van (aspirant)defensiepersoneel bij (mogelijk) rechts-extremisme wordt in alle gevallen onderzocht door de MIVD, waarbij in voorkomende gevallen nauw wordt samengewerkt met de AIVD. Indien de resultaten van een onderzoek daartoe aanleiding geven, wordt negatief geadviseerd over de aanstelling tot militair en wordt de afgifte van een 'Verklaring van Geen Bezwaar' (VGB) geweigerd, of wordt de VGB die is vereist voor het vervullen van een vertrouwensfunctie niet afgegeven of ingetrokken.

Antimilitarisme

De MIVD onderzoekt activiteiten door (radicaal)linkse organisaties of personen die

afbreuk doen aan het functioneren van de defensie-organisatie, de defensie-industrie of van militaire bondgenoten die aanwezig zijn op Nederlands grondgebied. De aandacht richtte zich in 2007 met name op individuen en groepen die hun onvrede over aan defensie gerelateerde zaken door (vernielings) acties kenbaar willen maken.

De manieren van actievoeren, alsook de thema's waren in 2007 vergelijkbaar met voorgaande jaren. Thema's waren, naast oorlog in het algemeen, 'kernwapens', 'wapenhandel' en 'de missie in Afghanistan'.

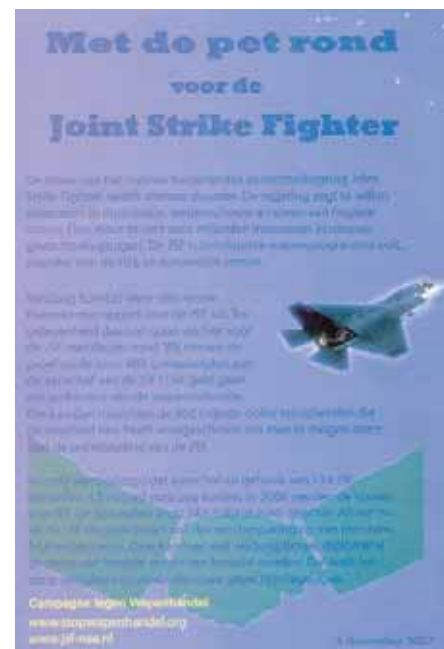
Antimilitaristen zochten het afgelopen jaar samenwerking met personen uit de vredesbeweging om gezamenlijk in actie te komen tegen de uitzending van Nederlandse militairen naar Afghanistan en tegen de wapenhandel, om op die manier publiek en politiek te beïnvloeden. Voorbeelden van gezamenlijke acties waren de demonstraties in oktober 2007 tijdens de NAVO-top te Noordwijk en in december in Den Haag tijdens het Kamerdebat over de verlenging van de missie in Afghanistan.

In december 2007 werd in vier steden 'gecollecteerd' voor de Joint Strike Fighter (JSF). Reden was, zo viel te lezen in een pamflet, een rapport van de Algemene Rekenkamer over de kosten van de JSF. De collecte was bedoeld om het publiek te wijzen op deze kosten. Het pamflet was ondertekend door 'Campagne tegen Wapenhandel', een antimilitaristische groep die onderzoek doet naar Nederlandse betrokkenheid bij wapenhandel.

Antimilitaristen voerden ook zelfstandig actie, vooral knip- en kladacties. Soms werden acties geclaimd, soms werden *hit-and-run*-acties uitgevoerd zonder claim.

Activisten die zich richten tegen het uitzetbeleid van de Nederlandse regering, voerden in 2007 geregeld actie tegen het uitzetcentrum 'Kamp Zeist' te Soesterberg. Ook het naastgelegen terrein van het Militair Luchtvaart Museum kreeg met acties te maken. De acties liepen uiteen van activisten die zich aan een toegangspoort vastketenden tot het bekladden van op het terrein opgestelde vliegtuigen. De tot dan toe onbekende actiegroep 'Geen Wapens, Geen Cellen' wilde zo een relatie leggen tussen Defensie en het uitzetbeleid. Ook dit jaar waren in clownkostuum uitgedoste personen een aantal malen demonstratief actief rond militaire activiteiten, onder meer bij de marinepresentie tijdens de Wereldhavendagen in Rotterdam en de eerder genoemde NAVO-top in Noordwijk.

In 2007 zijn 29 antimilitaristische acties

geconstateerd, tegen 32 in 2006. De dalende lijn die zich in 2005 aftekende, heeft zich daarmee voortgezet. Desondanks worden ook in 2008 acties verwacht tegen militaire objecten of tegen bedrijven die met Defensie worden geassocieerd.

De MIVD draagt bij aan de beperking van de (potentiële) schade aan defensiebelangen als gevolg van acties, door bewakings- en beveiligingspersoneel te adviseren en, voor zover mogelijk, vooraf te waarschuwen voor op handen zijnde acties.

Veiligheidsbevordering

De MIVD registreert veiligheidsincidenten die zich bij of in relatie tot Defensie hebben voorgedaan. Deze registratie biedt op termijn de mogelijkheid dergelijke incidenten systematisch en trendmatig op contra-inlichtingen- en veiligheidsaspecten te analyseren. Op basis van zo'n analyse kan Defensie gericht maatregelen nemen om aspecten van veiligheid en beveiliging te verbeteren. De MIVD werkt in dit verband nauw samen met de Beveiligingsautoriteit van het ministerie van Defensie.

Recent is bij Defensie een meldplicht ingevoerd inzake contra-inlichtingen- en veiligheidsgerelateerde incidenten. Ook deze meldingen worden geanalyseerd en leiden tot conclusies op het gebied van veiligheid en beveiliging. De MIVD verstrekt in dat verband (veiligheids)adviezen aan belanghebbenden bij Defensie.

Industrieveiligheid

Industrieveiligheid omvat de beveiliging van personeel, materieel en gegevens bij civiele bedrijven die zijn belast met de uitvoering van gerubriceerde of risicogevoelige defen-

sieopdrachten. Het werkterrein omvat derhalve de gehele defensieorganisatie en alle bedrijven die voor Defensie gerubriceerde dan wel risicogevoelige opdrachten uitvoeren.

Ook in 2007 werd vastgesteld dat Nederlandse bedrijven doelwit waren van (pogingen tot) bedrijfsspionage. Meestal ging het om buitenlandse inlichtingendiensten die proberen hoogwaardige, technologische informatie te vergaren.

Door bedrijven goed voor te lichten over de werkwijze van de tegenpartij, kan schade door bedrijfsspionage worden voorkomen dan wel beperkt. In het kader van defensieopdrachten of bondgenootschappelijke samenwerking kan aan bedrijven en onderzoeksinstituten gerubriceerde en risicogevoelige informatie beschikbaar worden gesteld

of aldaar worden gegeneerd. Deze bedrijven en instituten worden geadviseerd over de implementatie van de door Defensie opgelegde beveiligingseisen. Ook wordt de naleving gecontroleerd. In 2007 werden ongeveer 550 bedrijven ingeschakeld voor gerubriceerde defensieopdrachten, ongeveer honderd minder dan in 2006.

Veel defensieopdrachten hebben een internationaal karakter. Daarom adviseerde de MIVD ook bedrijven op beveiligingsgebied die deelnamen aan NAVO-opdrachten, zoals bijvoorbeeld bij het helikopterproject NH90. Tevens werden bedrijven, in samenwerking met de ministeries van Economische Zaken en Buitenlandse Zaken, geadviseerd en voorgelicht om zo de proliferatie van militaire technologie te voorkomen.

In 2007 werd tijdens de relatiedagen voor de defensieorderbedrijven extra aandacht besteed aan de (ongewenste) verspreiding van technologie. Ook gaven MIVD en AIVD voorlichting over aspecten van bedrijfsspionage waarmee het bedrijfsleven kan worden geconfronteerd. Het Defensie Inlichtingen- en Veiligheidsinstituut verzorgde in 2007 trainingen over contra-inlichtingen en veiligheid voor beveiligingsfunctionarissen en projectleiders van defensieorderbedrijven.

Technologische ontwikkelingen op het gebied van commercieel vrij verkrijgbare luchtopnamen brachten een discussie op gang over de effectiviteit van het Koninklijk Besluit Luchtfotografie en het beleid inzake satellietopnamen.

Veiligheidsonderzoeken

Binnen de MIVD is het Bureau Personele Veiligheid (BPV), ingevolge de Wet veiligheidsonderzoeken, belast met de uitvoering

van veiligheidsonderzoeken naar (aspirant) vertrouwensfunctionarissen bij het ministerie van Defensie en bij de defensieorderbedrijven. Alle militaire functies en ongeveer tachtig procent van de burgerfuncties bij Defensie zijn vertrouwensfuncties. In het kader van deze veiligheidsonderzoeken worden drie categorieën onderscheiden: initiële onderzoeken naar sollicitanten, hernieuwde onderzoeken naar reeds bij Defensie werkzaam personeel en onderzoeken naar personeel van defensieorderbedrijven.

In 2007 zijn 30.958 veiligheidsonderzoeken aangevraagd. Doorgaans werden de uitgevoerde veiligheidsonderzoeken binnen de wettelijke termijn van acht weken uitgevoerd. In 2007 werd deze termijn in ongeveer vijf procent van de gevallen overschreden, meestal omdat er veiligheidsrelevante antecedenen werden geconstateerd die aanleiding gaven tot vervolgonderzoek, maar soms ook omdat een (aspirant) vertrouwensfunctionaris gedurende de laatste vijf jaar niet in Nederland woonde. In een dergelijk geval dient onderzoek te worden gedaan in het bui-

Overzicht aangevraagde veiligheidsonderzoeken in aantallen

Jaar	2004	2005	2006	2007
Aantal aanvragen	30.252	32.249	33.032	30.958

Overzicht weigering afgifte / intrekkingen verklaring van geen bezwaar

CATEGORIE	2004	2005	2006	2007
Weigeringen	61	98	217	200
Intrekkingen	11	19	13	12

tenland en vraagt de MIVD, indien mogelijk, aan buitenlandse inlichtingendiensten om informatie te verschaffen.

Naar verwachting zal de vraag naar veiligheidsonderzoeken structureel hoog blijven, vanwege de wervingsinspanning, reorganisaties en het inhuren van extern personeel binnen de krijgsmacht. Net als in 2007 zal ook in 2008 de uitzending van (militair) personeel in het kader van diverse crisisbeheersingsoperaties tot een toename van (hernieuwde) veiligheidsonderzoeken leiden. Dit vanwege het feit dat NAVO-regelgeving voorschrijft dat militairen in uitzendgebieden een hogere *clearance* nodig hebben: 'B-onderzoek' in plaats van 'C-onderzoek' is dan noodzakelijk.

Een 'Verklaring van Geen Bezwaar' (VGB) wordt afgegeven als op basis van een veiligheidsonderzoek geen reden bestaat om een persoon niet te plaatsen op een vertrouwensfunctie. Het aantal weigeringen (200) en intrekkingen (12) van de VGB was in 2007 vrijwel hetzelfde als in 2006. Meestal was de reden voor weigering of intrekking van de VGB gelegen in geconstateerde justitiële antecedenten. Vergeleken met 2004 en 2005 zijn meer veiligheidsmeldingen binnengekomen die van invloed zijn op het al dan niet afgeven van de VGB. Daarnaast is de MIVD strenger geworden als het gaat om de justitiële antecedenten openlijke geweldpleging en mishandeling. Ten slotte is scherper gekeken naar antecedenten die een onder alle omstandigheden getrouwelijke uitoefening van de (defensie)functie in de weg kunnen staan.

Binnen het ministerie van Defensie zijn commandanten verplicht veiligheidsrelevante incidenten waarbij defensiepersoneel is betrokken, aan de MIVD te melden. Een

dergelijke melding kan aanleiding zijn voor het opstarten van een hernieuwd veiligheidsonderzoek. In 2007 leidden hernieuwde onderzoeken in een aantal gevallen tot intrekking van de VGB.

In 2007 is een begin gemaakt met het digitaliseren van het archief veiligheidsonderzoeken van de dienst en in 2008 zijn de bedrijfsprocessen binnen het BPV aan de beurt. De digitalisering van zowel archief als processen zal bijdragen aan het verkorten van de doorlooptijd van veiligheidsonderzoeken.

Met de AIVD zal ook in 2008 overleg plaatsvinden over de uitvoering van veiligheidsonderzoeken, over nieuwe ontwikkelingen op dit gebied en over het uitwisselen van persoonsgegevens.

Informatiebeveiliging

In algemene zin is de beveiliging van elektronische gegevens binnen Defensie op orde. De kans op incidenten wordt door de toenemende complexiteit van de gebruikte technologie en de beveiliging daarvan wel steeds groter. De eenvoudige verkrijgbaarheid van audio-, video-, ontvangst- en zendapparatuur, van netwerkanalysers en aanverwante software vergroot de dreiging tegen de infrastructuur van Defensie. Het onderzoek naar de staat van beveiliging en incidentonderzoek wordt daardoor complexer. De grootschaligheid van dergelijke onderzoeken groeit. De inbedding van beveiliging in de algemene bedrijfsprocessen binnen Defensie is een voortdurend punt van aandacht. Adequate organisatorische en procedurele maatregelen kunnen de elektronische veiligheid verder verhogen. De beveiligingsadviezen van de MIVD zijn bedoeld om het bewustzijn binnen de organisatie te verhogen en de situatie verder te verbeteren.

ICT-onderzoek

De MIVD verrichtte in 2007 onderzoek naar de ICT-omgevingen binnen Defensie. Dit onderzoek richtte zich vooral op omstandigheden waaronder (gerubriceerde) defensiegegevens in verkeerde handen zouden kunnen vallen en op illegale modificaties van eigen netwerken. Daarnaast werden de mogelijkheden bekeken om de onderzoeksmethodiek met betrekking tot ICT-omgevingen te verbeteren.

Elektronische veiligheidsonderzoeken

De MIVD verricht onderzoek naar de aanwezigheid van af luisterapparatuur en/of misconfiguraties van telecommunicatiesystemen op defensie- of daaraan gerelateerde locaties in binnen- en buitenland. Deze onderzoeken worden uitgevoerd op locaties waar hoogerubriceerde informatie wordt besproken dan wel verwerkt. Het betreft vooral vergader- en werkruimten. Het afgelopen jaar heeft de MIVD 68 ruimten, één vrachtzending en twee voertuigen onderzocht. Bij geen van deze onderzoeken werd af luisterapparatuur gevonden. Wel was in enkele gevallen sprake van misconfiguratie van de bestaande telecommunicatie-infrastructuur en van gebreken in de organisatorische en fysieke beveiligingsmaatregelen.

VII

Ontwikkelingen op (contra)inlichtingen- en veiligheidsgebied

Inlichtingen- en veiligheidsketen Defensie

Defensie heeft in het voorjaar van 2007 besloten de hoofdlijnen van het rapport van de Onderzoeksgroep Inlichtingen en Veiligheid Defensie (OIVD 2006) over te nemen en zowel de MIVD als de operationele inlichtingen- en veiligheidsonderdelen binnen Defensie verder te versterken. Dit resulteerde in een eerste versterking van de MIVD met zeventig functies in 2007.

In 2007 is begonnen met het verwerken van de aanbevelingen van de OIVD. De directeur MIVD is verantwoordelijk voor de uitvoering van het project Versterking Inlichtingenketen, dat drie delen omvat: reorganisatie en versterking van de MIVD, oprichting en versterking van de J2 (ondersteuning van de Commandant der Strijdkrachten met operationele inlichtingen door de MIVD) van de Directie Operaties en oprichting en versterking van een defensiebrede operationele inlichtingencapaciteit. Gecombineerd met de andere aanbevelingen van de OIVD wordt zo gewerkt aan de opbouw van een daadwerkelijke keten van capaciteiten bij Defensie. Een

apart projectteam neemt de uitwerking van de maatregelen ter hand. De versterking van de MIVD zal gefaseerd plaatsvinden en loopt door tot in 2013.

Veel verbeteringen die momenteel worden uitgewerkt en doorgevoerd, zijn benoemd door de OIVD, maar worden zeker ook gevoed – en bevestigd – door operationele ervaring, met name door ervaringen opgedaan tijdens de missie in Afghanistan. Daarom zijn veel inspanningen gericht op het verbeteren van de ondersteuning van operaties, onder meer door de invoering van het *Joint Collection and Fusion Concept* (JCFC).

Dit concept voorziet in het integreren van enerzijds de uitzendelementen (personeel en materieel) van de MIVD en anderzijds de inlichtingencapaciteit die door de operationele commando's (voormalige krijgsmacht-delen) is ingebracht in een missie. Hierdoor beschikt een commandant te velde over een robuuste inlichtingencapaciteit. Belangrijke voorwaarde voor deze manier van werken is de aanwezigheid van een veilig netwerk, waarover inlichtingen kunnen worden gedistribueerd. Voor de totstandkoming van een dergelijk netwerk zijn in 2007 belangrijke stappen genomen.

Defensie Inlichtingen en Veiligheids Raad

Op grond van de aanbevelingen van de OIVD is besloten tot de oprichting van de Defensie Inlichtingen en Veiligheids Raad (DIVR) om te komen tot verdergaande coördinatie van de inlichtingen- en veiligheidstaken en -organisaties binnen Defensie. De DIVR wordt voorgezeten door de secretaris-generaal en heeft een MIVD-functionaris als secretaris. De andere leden zijn de Commandant der

Strijdkrachten, de hoofdinspecteur Algemeen Beleid, de hoofdinspecteur Financiën en Control, de directeur Juridische Zaken en de directeur MIVD. Laatstgenoemde vervult de rol van Inlichtingen- en Veiligheid Autoriteit, hetgeen betekent dat hij leidend is bij het opstellen van de agenda van de DIVR en krijgsmachtbrede inlichtingen- en veiligheidsaangelegenheden bewaakt. Deze autoriteitsfunctie betreft nadrukkelijk geen formele zeggenschap, zoals bij andere autoriteitsfuncties met een wettelijke grondslag, maar een signalerende functie richting de (leden van de) DIVR.

In de DIVR wordt op het hoogste ambtelijke niveau integraal over de prioriteiten voor de MIVD en de andere inlichtingen- en veiligheidsonderdelen van Defensie gesproken. Daarnaast heeft de DIVR een adviestaak met betrekking tot krijgsmachtbrede vraagstuk-

ken rond inlichtingen en veiligheid, zoals opleiding, organisatie, personeelsbeleid of investeringen.

De DIVR is in 2007 twee keer bijeen geweest en heeft toen onder meer gesproken over de uitwerking van de aanbevelingen van de OIVD, loopbaanbeleid, de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 en de inlichtingenondersteuning bij lopende operaties. Gebleken is dat hierdoor inlichtingen- en veiligheidszaken hoger op de ambtelijke agenda zijn komen te staan en dat belangrijke onderwerpen slagvaardiger worden behandeld. Het is de intentie om ongeveer vier keer per jaar een DIVR bijeen te roepen.

Nationale veiligheid

Medio 2007 is in de ministerraad de Strategie Nationale Veiligheid vastgesteld. Tot deze interdepartementale strategie is besloten

omdat werd geconstateerd dat de Nederlandse samenleving kwetsbaar is. Het antwoord op bestaande en nieuwe dreigingen kan niet door één ministerie worden gegeven. De strategie beschrijft hoe het kabinet de nieuwe aanpak gaat realiseren. Het kabinet geeft aan, mede gebaseerd op ervaringen in het buitenland, zich terdege te beseffen dat de uitwerking en invoering van een nieuwe strategie tijd zal vergen.

In het kader van de Strategie Nationale Veiligheid heeft de MIVD in 2007 samen met de AIVD in het deelgebied Rijksbrede Analyse een bijdrage geleverd aan het Werkprogramma 2007-2008. Dit programma beoogt, onder andere aan de hand van een drietal thema's, een helder inzicht te geven in de manier waarop de bij de strategie horende werkwijze vanaf 2009 vorm zou moeten krijgen.

Daartoe hebben MIVD en AIVD in 2007 meegewerkt aan een programma rond het thema Polarisatie en Radicalisering. Beide diensten leverden een bijdrage aan het opstellen van een vijftal scenario's. In 2008 zal een nieuwe set scenario's over het thema Polarisatie en Radicalisering worden opgesteld en daaraan zullen AIVD en MIVD een vergelijkbare bijdrage leveren.

Task Force Counter Improvised Explosive Devices (TF-CIED)

Eind 2007 heeft de Commandant der Strijdkrachten de MIVD verzocht om te onderzoeken of de bijdrage aan de *Task Force Counter Improvised Explosive Devices* (TF CIED) geïntensiveerd kan worden. Dit tegen de achtergrond van het feit dat er het afgelopen jaar aanzienlijk meer, en meer verschillende soorten, berrmbommen (IEDs – *Improvised Explosive Devices*) werden gebruikt tegen de troe-

pen van de *Task Force Uruzgan*. Besloten is, gelet op de urgente operationele behoefte, een speciaal Counter IED team MIVD op te richten. Het team zal zich voor de duur van de operatie in Afghanistan richten op de analyse van en rapportage over regionale IED-netwerken.

Informatievoorziening

Open Source Intelligence (OSINT)

De Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten stelt dat voordat van bijzondere verwervingsmiddelen gebruik mag worden gemaakt, eerst open bronnen gebruikt moeten worden. In 2007 is de sectie OSINT georganiseerd, uitgebreid verzelfstandigd. Met de AIVD vindt regelmatig overleg plaats over operationele en technische OSINT-zaken en over het gezamenlijk verwerven van commerciële bronnen. Personeel wordt over en weer opgeleid om inzicht te krijgen in elkaars methodieken.

De MIVD is lid van de *International Open Source Working Group (IOSWG)*. De IOSWG is een groep van OSINT-specialisten en -managers van inlichtingen- en veiligheidsdiensten uit twaalf landen die jaarlijks bijeenkomen om technische en inhoudelijke zaken te bespreken en de samenwerking te bevorderen. De MIVD is in samenwerking met de AIVD in 2008 gastheer van de IOSWG Conferentie.

Teneinde meer inzicht te krijgen in de (on)mogelijkheden van het gebruik van internet als informatiebron voor inlichtingendiensten is in samenwerking met de AIVD in 2007 een internetseminar georganiseerd, voor medewerkers van MIVD en AIVD, en (op uitnodiging) voor belangstellenden van andere organisaties zoals NCTb en collega's uit het buitenland.

Imagery Intelligence (IMINT)

Het jaar 2007 heeft een verdere groei in het gebruik van satelliet- en luchtbeelden binnen

de MIVD en de rest van de krijgsmacht laten zien. De analyse van dit beeldmateriaal vormt een essentieel onderdeel van het onderzoek naar de proliferatie van massavernietigingswapens, de daarbij behorende overbrengingsmiddelen alsmede bij het monitoren van de relevante militaire ontwikkelingen in de landen waarvoor de MIVD zich interesseert. De satelliet- en luchtbeelden worden door bureau IMINT geanalyseerd en verwerkt in producten die vervolgens het analyse- en productieproces van de MIVD ondersteunen en/of binnen of buiten de krijgsmacht worden gebruikt bij de planning en uitvoering van operaties. In 2007 was sprake van belangrijke nieuwe ontwikkelingen op het gebied van het aanbod en de beschikbaarheid van commerciële satellietbeelden met de komst van een aantal nieuwe satellieten. Vanuit bureau IMINT worden dergelijke ontwikkelingen nauwlettend gevolgd en de nieuwe opties worden inmiddels ook actief ingezet binnen het productie-

proces. Op het gebied van *Intelligence, Surveillance and Reconnaissance (ISR)* loopt binnen de krijgsmacht een aantal projecten ter versterking van de inlichtingenketen.

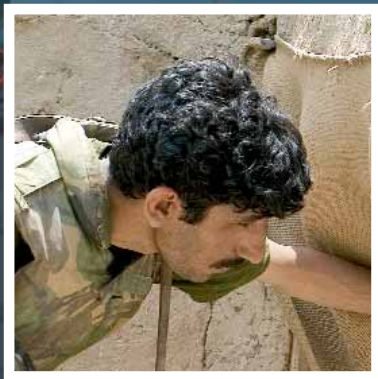
Medical Intelligence (MEDINT)

Op het gebied van MEDINT wordt invulling gegeven aan de wens om inlichtingen te produceren over de algehele gezondheidssituatie in landen die behoren tot het interessegebied van de MIVD. Hiertoe is een samenwerking gestart met de Geneeskundige Medische Dienst van Defensie waarbij OSINT de bronnen aanlevert en instructies geeft om die bronnen adequaat te kunnen gebruiken.

Classified Intelligence (CLASSINT)

De MIVD heeft in het jaar 2007 een groei in de hoeveelheid gerubriceerde informatie gezien. Daardoor wordt een steeds grotere druk gelegd op de netwerken die deze informatie beheren en zal in de komende jaren een steeds grotere behoefte bestaan aan uitbreiding van deze (internationale) netwerken en optimalisering van de informatiestromen. CLASSINT legt zich tevens toe op een optimale informatievoorziening van de inlichtingentiteiten in de uitzendgebieden.

VIII

Samenwerking

Nationale samenwerking

In 2007 is de samenwerking met verschillende nationale instanties geïntensiveerd. Het convenant van 2006 inzake de samenwerking tussen de AIVD en de MIVD kreeg in 2007 een vervolg en dat leidde tot concreet vormgegeven samenwerking. De bestaande samenwerking met de ministeries van Algemene Zaken, Justitie en Buitenlandse Zaken werd in 2007 voortgezet.

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)

Op basis van het convenant dat in 2006 tussen AIVD en MIVD werd gesloten, werden dossiers en taakgroepen geïdentificeerd die voor samenwerking in aanmerking kwamen. In 2007 werden operationele samenwerkingsverbanden verder uitgewerkt en geïmplementeerd. In de strijd tegen asymmetrische dreigingen (dreigingen voortvloeiend uit irregulier optreden) ontstond het inzicht dat gezamenlijk optreden, waar mogelijk, nodig was.

In 2007 is begonnen met de voorbereidingen voor de oprichting en huisvesting van een gezamenlijke unit contraproliferatie.

Taak van het team is om invulling te geven aan de wettelijke taken van beide diensten met betrekking tot alle inlichtingen- en veiligheidsaspecten op het gebied van de proliferatie van massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen. Belangrijk voordeel van een gezamenlijk team is het voorkomen van doublures in de werkzaamheden en het bijdragen aan een doeltreffende taakuitvoering.

Alle producten van de unit worden namens beide diensten uitgegeven. De unit zal in 2008 operationeel zijn en wordt gehuisvest bij de MIVD.

Het doel van de samenwerking tussen beide diensten is meer synergie te behalen. In het kader van de uitvoering van het Aanwijzingsbesluit 2008 vindt bij voortduring intensieve

afstemming en samenwerking plaats. Ook op andere terreinen is sprake van nauwere samenwerking of bestaan concrete voorname-ns in die richting, bijvoorbeeld op het gebied van *open source intelligence*, vertaalcapaciteit, interne informatiehuishouding en veiligheidsonderzoeken. AIVD en MIVD werken al langer intensief samen in de Nationale Sigint Organisatie.

Nationale Sigint Organisatie (NSO)

In 2007 werd de oprichting van de Nationale Sigint Organisatie (NSO) afgerond, de organisatie is na een lange periode van voorbereiding op 26 mei officieel gestart. Het doel is om zo efficiënt mogelijk aan de vraag van MIVD en AIVD naar de interceptie van niet-kabelgebonden telecommunicatie tegemoet te komen. De verwerving van inlichtingen is een essentiële schakel in het inlichtingenproces. De drie hoofdtaken van de NSO zijn in dat kader: het verwerven van verbindingsinlichtingen voor de MIVD en AIVD, het uitvoeren van een toegepast onderzoek gericht op innovatie en continuïteit van de interceptie en het instandhouden van expeditiecapaciteiten die ter ondersteuning van bijvoorbeeld crisisbeheersingsoperaties kunnen worden aangewend. De NSO is beheersmatig ondergebracht bij de MIVD en wordt gezagsmatig door beide diensten gezamenlijk aangestuurd. De interceptietaak van de NSO is gericht op twee doelen: het ontvangen en opnemen van door de diensten van belang geachte, niet-kabelgebonden telecommunicatie door gerichte en ongerichte interceptie en het verkennen van de ether (*searchen*).

Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding (NCTb)

In Nederland is namens de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken en Konink-

rijksrelaties de Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding (NCTb) gemandateerd beveiligingsmaatregelen te nemen om terroristische dreigingen tegen personen, objecten, openbare voorzieningen en bepaalde evenementen het hoofd te bieden. Het betreft hier personen, objecten, openbare voorzieningen en evenementen binnen de grenzen van het Koninkrijk. Ook defensiepersoneel kan worden ingezet voor of ter ondersteuning van de beveiligings- of bewakingstaken.

Het stelsel Bewaken en Beveiligen is ingesteld om dreigingen in Nederland te kunnen kwantificeren en kwalificeren. Binnen het stelsel werken onder meer de MIVD, de AIVD en het Korps landelijke politiediensten (KLPD) nauw samen. In het stelsel Bewaken en Beveiligen worden personen, objecten en diensten opgenomen vanwege het nationale belang dat met hun veiligheid en ongestoord functioneren is gemoeid. In het kader van dit stelsel participeren MIVD, AIVD en KLPD in het Afstemmingsoverleg Bewaken en Beveiligen, dat wordt voorgezeten door de Coördinator Bewaken en Beveiligen van de NCTb.

De bijdrage van de MIVD aan het stelsel Bewaken en Beveiligen bestond in 2007 verder uit het beschikbaar stellen van analyses over landen die Nederlandse bewindslieden en Tweede Kamerleden gedurende het jaar bezochten. Dreiginginschattingen en -analyses zijn opgesteld in het kader van bezoeken van buitenlandse bewindslieden aan Nederland. Daarnaast leverde de MIVD nog dreiginginschattingen en -analyses over onder meer evenementen en objecten in Nederland.

In 2005 is het Nationaal Alerteringssysteem van kracht geworden. Dit systeem heeft tot

doel vitale overheidsinstanties, bedrijven en publieks- en bedrijfssectoren, zoals havens, luchthavens, spoorwegen, chemische industrie, gas-, water- en olie-installaties en financiële instellingen, duidelijk te maken welke staat van alertheid en welke maatregelen nodig zijn om het risico van een terroristische aanval te reduceren. Iedere sector komt eens per half jaar aan de beurt. De MIVD heeft daartoe zitting in het Afstemmingsoverleg Alertering, dat wordt voorgezeten door de NCTb. De bijdragen van de MIVD bestonden uit dreiginganalyses over de verschillende sectoren.

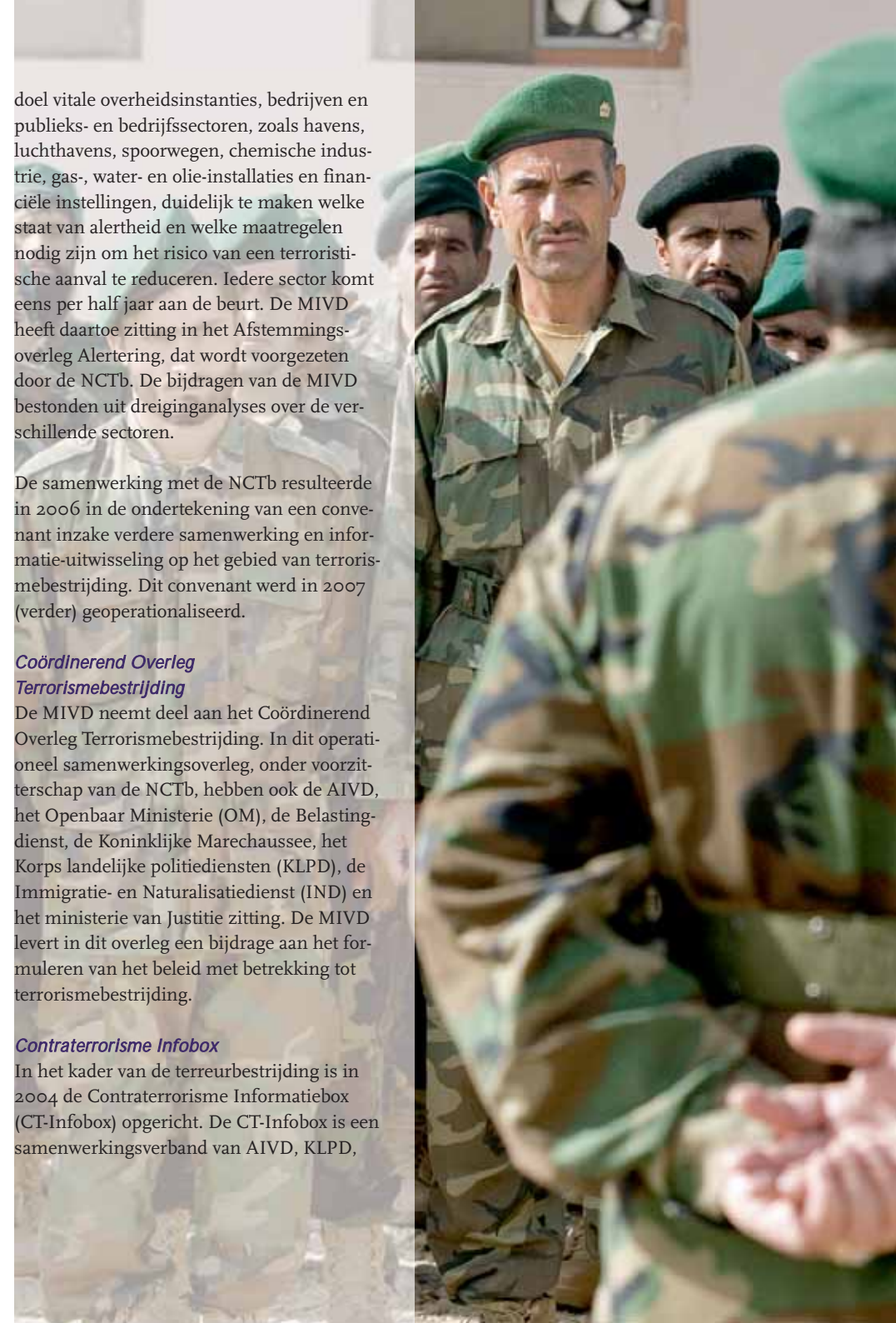
De samenwerking met de NCTb resulteerde in 2006 in de ondertekening van een convenant inzake verdere samenwerking en informatie-uitwisseling op het gebied van terrorisbestrijding. Dit convenant werd in 2007 (verder) geoperationaliseerd.

Coördinerend Overleg Terrorisbestrijding

De MIVD neemt deel aan het Coördinerend Overleg Terrorisbestrijding. In dit operationeel samenwerkingsoverleg, onder voorzitterschap van de NCTb, hebben ook de AIVD, het Openbaar Ministerie (OM), de Belastingdienst, de Koninklijke Marechaussee, het Korps landelijke politiediensten (KLPD), de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) en het ministerie van Justitie zitting. De MIVD levert in dit overleg een bijdrage aan het formuleren van het beleid met betrekking tot terrorisbestrijding.

Contraterrorisme Infobox

In het kader van de terreurbestrijding is in 2004 de Contraterrorisme Informatiebox (CT-Infobox) opgericht. De CT-Infobox is een samenwerkingsverband van AIVD, KLPD,

IND, MIVD, OM, FIOD-ECD en de Koninklijke Marechaussee op het gebied van terrorismebestrijding en is ondergebracht bij de AIVD. Doel is het uitwisselen van specifieke informatie over personen die op enigerlei wijze betrokken (lijken te) zijn bij islamitisch terrorisme of daarmee verwante activiteiten. Binnen de CT-Infobox wordt informatie met betrekking tot personen integraal geanalyseerd. Daarnaast dient de CT-Infobox als forum waarin gezamenlijke adviezen worden opgesteld over bijvoorbeeld het treffen van verstoringsmaatregelen.

De steeds intensievere samenwerking tussen de diensten binnen de CT-Infobox werpt vruchten af. Dankzij de participatie in de CT-Infobox is het zicht van de MIVD op mogelijke radicalisering onder (voormalig) defensiepersoneel en mogelijke betrokkenheid van (voormalig) defensiepersoneel bij terroristische netwerken en terroristische activiteiten duidelijk verbeterd.

Initiatieven op onder meer procedureel, methodisch en ICT-gebied, zowel binnen de CT-Infobox als binnen de MIVD, om de naslagmogelijkheden, samenwerking en analyse verder te verbeteren, zullen in 2008 worden voortgezet.

Internationale samenwerking

Internationale samenwerking op het gebied van inlichtingen en veiligheid vindt plaats in bilateraal, multilateraal en/of multinationaal verband. Er bestaan samenwerkingsverbanden inzake Afghanistan, Irak, de Balkan, Trans-Kaukasië, Afrika en het Midden-Oosten, maar ook op het gebied van thematische onderwerpen als militaire technologie, terrorismebestrijding en proliferatie van massavernietigingswapens.

De wijze van samenwerking met partnerdiensten is vastgelegd in *Memoranda of Understanding*. Op basis van bestaande netwerken kan snel aansluiting worden gevonden bij multilaterale verbanden, indien optreden van de krijgsmacht in coalitieverband dit vereist.

In de praktijk zijn diverse vormen van samenwerking met partners mogelijk. Naast de in de *Memoranda of Understanding* afgesproken uitwisseling van (contra)inlichtingenproducten kunnen partnerdiensten elkaar (schriftelijk) vragen stellen. Ook vindt frequent bilateraal overleg tussen analisten plaats.

In multinationaal verband participeert de MIVD in de inlichtingen- en veiligheidsactiviteiten van de NAVO en de Europese Unie. Zo worden kernvragen van beide organisaties in behandeling genomen en worden integrale (contra)inlichtingenproducten uitgewisseld.

Bilateraal

De MIVD werkt zowel binnen als buiten het NAVO-bondgenootschap samen met buitenlandse partnerdiensten. Dit is noodzakelijk om de eigen informatiepositie te toetsen en te verbeteren. Iedere partner heeft een eigen profiel en een specifieke informatiepositie. Om informatie van partnerdiensten adequater te kwalificeren is in 2007 de aanzet gegeven tot het ontwikkelen van een meer geavanceerde methode om partnerinformatie te duiden. Bilateraal verkregen informatie wordt zorgvuldig gewogen en, waar nodig, gedepolitiseerd alvorens het verder wordt gebruikt. Bij bilaterale samenwerking en informatieuitwisseling is altijd sprake van wederzijdse belangen. De kennis van en over die weder-

zijdse belangen wordt in de inlichtingenwereld aangeduid als strategische kennis. In 2008 worden de strategische kennis en de vernieuwde methodes benut en uitgebreid om meer efficiëntie en effectiviteit te bereiken.

Bilaterale internationale samenwerking is een dynamisch proces, waarbij, naar prioriteit, nieuwe relaties worden aangegaan, bestaande relaties worden geïntensiveerd en niet-effectieve relaties worden beëindigd.

De primaire partners van de MIVD zijn voornamelijk te vinden onder de NAVO- en EU-bondgenoten en coalitiepartners buiten de NAVO. Ook in 2007 zijn nieuwe partners gezocht die een bijdrage kunnen leveren aan

de verbetering van de informatiepositie, aan de toetsing daarvan of aan specifieke (enkelvoudige) MIVD-producten. Thematisch werkt de MIVD samen met partnerdiensten, instituten en instellingen ter ondersteuning, toetsing of verwerving van informatie die nodig is voor de primaire taak: de bescherming van de eigen expeditionaire eenheden; en de secundaire taken, zoals contraprolifera- tie en contraterrorisme.

Multinationaal

Multinationale samenwerking op inlichtingengebied speelt zich voornamelijk af binnen de NAVO en de EU. Hierbij worden op verschillende niveaus inlichtingen gedeeld en wordt beleidsmatig samengewerkt op het terrein van doctrine en standaardisatie. De samenwerking met *counterparts* bij de operationele hoofdkwartieren van zowel NAVO als EU vindt plaats op strategisch en operationeel niveau.

Vergeleken met bilaterale informatie-uitwisseling bestaan op multinationaal niveau beperkingen in de mate en snelheid van informatie-uitwisseling. Belangrijkste oorzaak is de zogenoemde *third-party rule*, die als vuistregel voorschrijft dat inlichtingendiensten geen analyses aan derden verstrekken als daarin ook informatie van een partner is verwerkt.

Internationaal participeert de MIVD in een groot aantal samenwerkingsverbanden op diverse deelgebieden zoals *open source intelligence*, *imagery intelligence*, *human intelligence* en verbindingsinlichtingen.

NAVO

Binnen NAVO worden inlichtingen op verschillende niveaus gedeeld. De uitwisseling

van inlichtingen verloopt via een speciaal ontworpen, gerubriceerd computernetwerk, dat uitwisseling van inlichtingen mogelijk maakt tussen de MIVD en het NAVO-hoofdkwartier, de operationele hoofdkwartieren en het tactische niveau, maar ook tussen de MIVD en de diensten van de overige NAVO-landen. In 2007 is verder gewerkt aan de uitbreiding en verdere ontwikkeling van dit netwerk.

In 2006 is op initiatief van de MIVD een informatieomgeving ingericht waarbinnen de landen die deelnemen aan ISAF snel en volledig informatie kunnen delen. Het gaat daarbij om informatie die direct van belang is voor het plannen en uitvoeren van taken door eenheidscommandanten van ISAF-zuid en die zodoende direct bijdraagt aan de veiligheid van de eenheden. Deze informatieomgeving, die is ingebed in de bestaande structuren van NAVO, is in 2007 voortgezet en verbeterd.

Ook op beleidsmatig niveau vindt binnen NAVO samenwerking plaats. De *NATO Intelligence Board* (NIB), die twee keer per jaar bijeenkomt, is hierbij het hoogste besluitvormend orgaan. De directeur MIVD is lid van de NIB. De NIB neemt zelfstandig beslissingen op het gebied van inlichtingen en veiligheid, maar adviseert ook het Militair Comité van de NAVO over te nemen besluiten. In de NIB komen vooral onderwerpen aan de orde als de verbetering van de uitwisseling van inlichtingen of de verbetering van de inlichtingenondersteuning van operaties, maar ook worden er studies geïnitieerd en toekomstverkenningen uitgevoerd. Zo zijn in 2007 onder meer initiatieven genomen op het gebied van inlichtingsamenwerking in inzetgebieden, inlichtingenopleidingen,

imagery intelligence, cyber defense en counter IED. De oprichting van het *Intelligence Fusion Centre (IFC)*, dat in 2007 de status van *full operational capability* bereikte, was één van de initiatieven die bijdroegen aan een verbetering van de uitwisseling van inlichtingen. De MIVD ondersteunt het IFC en levert personeel. Een laatste activiteit van de NIB is het afgeven van richtlijnen inzake diverse NAVO-beleids- en planningsdocumenten en NAVO-inlichtingenproducten.

De MIVD participeert ook in verschillende NAVO-werkgroepen en -overlegfora op het gebied van inlichtingen en veiligheid. In deze werkgroepen en overlegfora vindt afstemming plaats ten aanzien van ontwikke-

lingen binnen de I&V-deelgebieden, maar ook op het gebied van samenwerking, technologische ontwikkelingen, doctrine en standaardisatie. Daarnaast is de directeur MIVD eind 2007 voorzitter geworden van de *Board of Governors* van de NATO BICES Agency. BICES staat voor *Battlefield Information Collection and Exploitation systems*.

Europese Unie

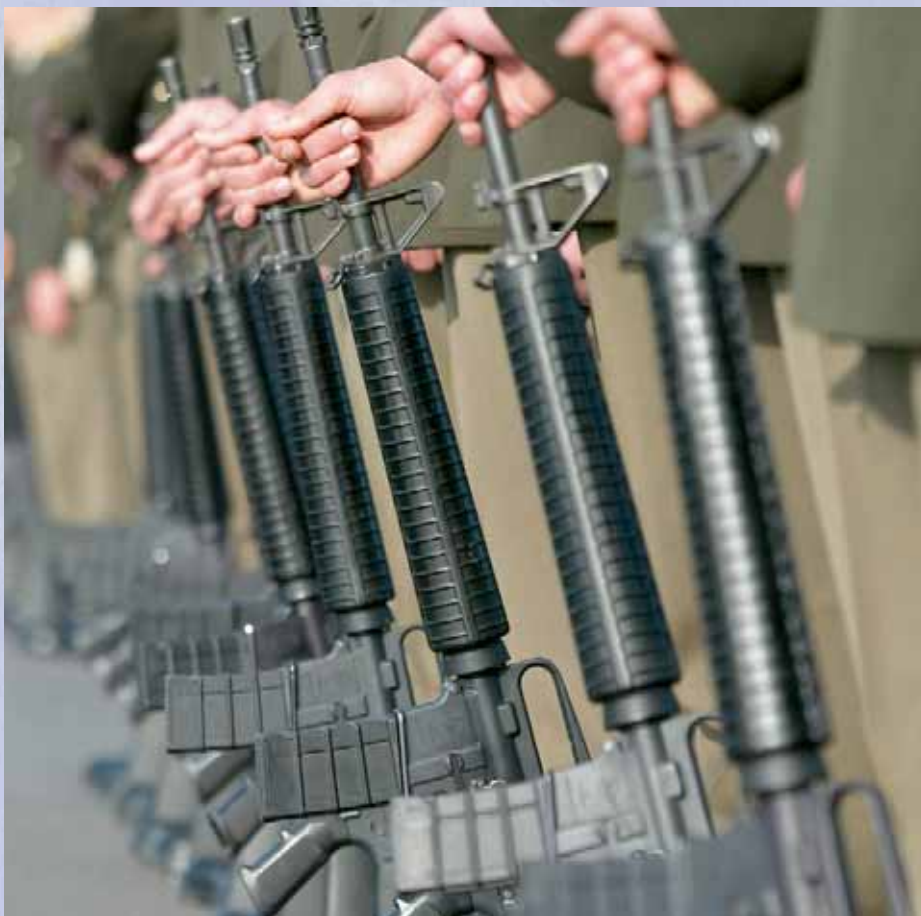
Ten behoeve van de inlichtingenondersteuning van EU-missies vindt uitwisseling van inlichtingen plaats met de *Intelligence Division* van de Militaire Staf van de EU (EUMS). Indien nodig levert de MIVD mensen voor de operationele hoofdkwartieren van de EU. Ook werkt de dienst samen met het *EU Situ-*

ation Centre (EU SITCEN), het *European Satellite Centre* (EUSC) en het *European Defence Agency* (EDA). Vanwege de toename van het aantal EU-missies, zowel militair als civiel, neemt de vraag van EUMS naar producten van de MIVD toe.

Op beleidsmatig niveau vindt binnen EU samenwerking plaats in het *Intelligence Directors Conclave*, waar overleg wordt gevoerd over de verbetering van de samenwerking en de inlichtingenondersteuning van EU-missies. In 2007 zijn in dat verband initiatieven genomen ter verbetering van de inlichtingenondersteuning van *EU Rapid Response Operations*. Ook zijn er plannen voor het opzetten van een netwerk voor het uitwisselen en delen van inlichtingen met EUMS.

Daarnaast participeert de MIVD in het *Project Team Intelligence* van het EDA. Dit team is onderdeel van het *Capability Directorate* van het EDA, bedoeld om de Europese defensiecapaciteiten te verbeteren ten behoeve van operaties in het kader van het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB). In het *Project Team Intelligence* wordt de voortgang gevolgd van de verschillende projecten die worden uitgevoerd door het EDA. Lopende projecten in 2007 hadden betrekking op software- en applicatieontwikkeling ten behoeve van inlichtingenuitwisseling en -analyse, op *imagery intelligence*, maar ook op de ontwikkeling van opleidingen voor specifieke inlichtingen- en veiligheidsgebieden zoals *open source intelligence*.

IX

Bedrijfsvoering

De stafafdelingen Control en Ondersteuning binnen de MIVD zien er op toe dat de middelen waarover de dienst beschikt, doeltreffend en doelmatig worden ingezet. Planning en control, juridische zaken, personeel en organisatie, (documentaire) informatievoorziening, integrale veiligheid, interne ondersteuning en ondersteuning van uitzendingen zijn de onderwerpen waar deze stafafdelingen zich mee bezighouden.

Organisatieontwikkeling

Defensie heeft in de Kamerbrief Wereldwijd Dienstbaar het belang van een goede inlichtingenpositie onderstreept. Om dat te bereiken werden de aanbevelingen van de toenmalige Onderzoeksgroep Inlichtingen en Veiligheid Defensie (OIVD 2006) om de totale inlichtingenketen bij Defensie te versterken, overgenomen. Voor die versterking wordt in 2008 ongeveer tien miljoen euro gereserveerd. Dat bedrag stijgt jaarlijks tot ruim achttien miljoen euro in 2011. Ook voor de jaren daarna is een structurele financiële dekking voorzien. Als essentieel onderdeel van de inlichtingenketen bij Defensie wordt ook de MIVD vanaf 2008 jaarlijks versterkt,

resultierend in 120 extra formatieplaatsen in 2013. In 2008 wordt de dienst al met 31 formatieplaatsen versterkt.

De OIVD adviseerde eveneens de control-functionaliteit van de MIVD te versterken

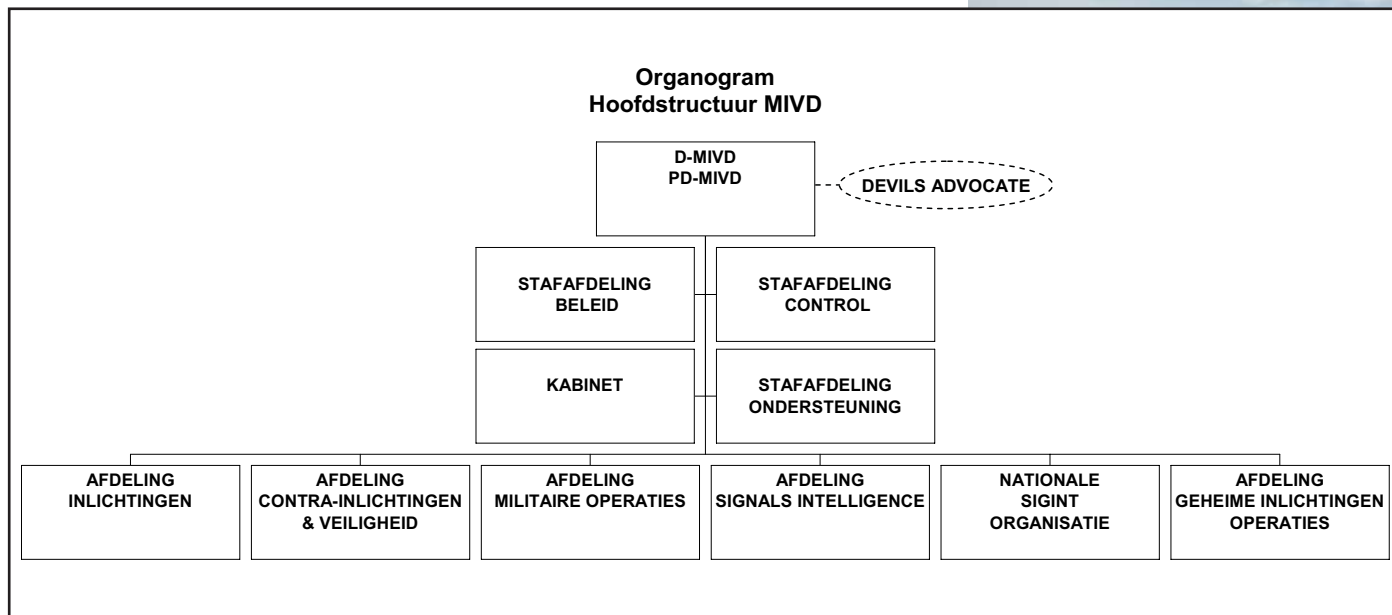
door control een prominentere plaats in het primaire proces en bij de totstandkoming van primaire producten te geven. De stafafdeling Control heeft het Jaarplan MIVD 2007 opgesteld, waarin de aandachtsgebieden van de MIVD werden beschreven. Verder heeft deze afdeling in 2007 verbeteronderzoeken uitgevoerd ten aanzien van specifieke operationele processen. De stafafdelingen Beleid en Control geven gezamenlijk invulling aan de ambitie van de dienst om aan te sluiten bij de Beleid-, Plan-, en Begrotingscyclus van Defensie.

Begroting

Onderstaande tabel geeft de realisatie van de begroting van de MIVD in 2007 weer.

Realisatie 2007	Bedragen	Percentage
Personele uitgaven	€ 48.000.000	64,5 %
Materiële uitgaven	€ 12.250.000	16,5 %
Investeringen	€ 9.350.000	12,5 %
Geheime uitgaven	€ 4.800.000	6,5 %
Totaal	€ 74.400.000	100%

Reorganisaties

Het afgelopen jaar stond in het teken van een aantal reorganisaties. Ten eerste de personele uitbreiding (project Quickwins), waarbij aan de MIVD zeventig permanente en negen tijdelijke (tot 1 januari 2008) functies werden toegevoegd.

Deze reorganisatie was de eerste stap in het traject Versterking Inlichtingen- en Veiligheidsketen bij Defensie die in de periode 2007-2013 moet worden gerealiseerd. Vanaf 1 november 2006 werkte de dienst volgens een werkorganisatie die vooruitloopt op de komende herstructurering van de MIVD.

In 2007 is, als vervolgstap in het traject Versterking Inlichtingen- en Veiligheidsketen, het concept Voorlopig Reorganisatie Plan (cVRP) voor de tweede tranche van de reorganisatie opgesteld. De bedoeling was om deze tweede tranche in september 2007 te implementeren, maar door een vertraging in de

behandeling van het cVRP werd de implementatiedatum doorgeschoven naar 2008. Deze reorganisatie omvat, naast een uitbreiding met 31 formatieplaatsen in 2008, een herstructurering van de organisatie.

Tevens zijn het afgelopen jaar voorbereidingen in gang gezet voor een reorganisatie van het stafelement inlichtingen en veiligheid bij de Commandant der Strijdkrachten, voor de herinrichting van de ICT-organisatie van de dienst en de Defensiebrede Operationele Inlichtingen Capaciteit. Deze reorganisaties worden in 2008 uitgevoerd en maken deel uit van de versterking van de inlichtingen- en veiligheidsketen.

De laatste lopende reorganisatie betreft de herinrichting van Personeel en Organisatie. Deze reorganisatie maakt deel uit van de defensiebrede 'Samson A2A'-maatregel. Voor de dienst betekent deze reorganisatie dat de

huidige personeelsafdeling van de MIVD overgaat naar de bestuursstaf van Defensie. In de praktijk blijft de afdeling de MIVD ondersteunen.

Uitzendingen

In 2007 werden iets meer MIVD-medewerkers uitgezonden dan in 2006; het ging om 77 militairen en 20 burgers. Voor werkbezoeken

aan uitzendregio's lag dat aantal op 43 militairen en 12 burgers. De reguliere functies van de uitgezonden medewerkers bleven voor de duur van de uitzending, maar ook tijdens de voorbereiding en het aansluitend (compensatie)verlof, onbezet. Dit probleem wordt grotendeels opgelost zodra bij de afdeling Militaire Operaties een groep uitzendbare medewerkers is geplaatst.

soneel in de rangen kapitein en majoor bij de Operationele Commando's, die militair personeel leveren aan de MIVD, is niet opgelost.

Arbeidsomstandigheden

De in 2006 ingezette daling van het ziekteverzuim naar 3,9 procent kreeg in 2007 geen vervolg. Het gemiddelde verzuimpercentage lag met 5,8 procent zelfs iets boven het niveau van 5,2 procent in 2005. Het verzuim bij de MIVD week overigens niet af van het gemiddelde ziekteverzuim bij Defensie. Ook de gemiddelde verzuimfrequentie steeg in 2007, van 1,2 naar 1,4 dag per verzuim.

In 2007 voerde de veiligheidsdeskundige van de Arbodienst van de Commandant der Zee-

strijdkrachten een Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) bij de MIVD uit. Op basis van de bevindingen werd een plan van aanpak voor verbetering van de arbeidsomstandigheden opgesteld voor een aantal MIVD-locaties. Dit plan wordt in 2008 uitgevoerd.

Peoplesoft

Sinds begin 2007 is het voor medewerkers van de MIVD mogelijk zelf zaken als verlof-aanvragen en ziekmeldingen in te voeren. Het nieuwe, geïntegreerde netwerk bij Defensie maakte dergelijke geautomatiseerde diensten mogelijk. Een aantal andere applicaties, zoals de aansluiting op elektronische personeelsdossiers, wordt naar verwachting in mei 2008 gerealiseerd. Medewerkers

Bezetting

Over het kalenderjaar 2007 kende de MIVD een gemiddelde vullinggraad van 87 procent. Door uitbreiding in het kader van het eerdergenoemde project Quickwins bedroeg de vulling begin januari 2007 84 procent. In 2007 zette de trend dat militaire functies steeds vaker door burgerpersoneel worden ingevuld, zich voort. Het tekort aan militair per-

soneel en hun leidinggevendenden kunnen vanaf dat moment personele aangelegenheden elektronisch verwerken.

Automatisering

De stafafdeling Ondersteuning richtte zich in 2007, naast de uitvoering van het reguliere technisch beheer van de ICT-middelen, hoofdzakelijk op de voorbereiding van de inrichting van de nieuwe beheerorganisatie voor het project Herinrichting Technische Infrastructuur. Om de nieuwe infrastructuur, ATLAS genaamd, goed te kunnen beheren, zijn de ICT-beheerders omgeschoold. Er werden in 2007 externe specialisten ingehuurd ter ondersteuning.

Verder werd een aantal nieuwe projecten in beheer genomen. Zo werd een begin gemaakt met het op elkaar afstemmen van de werkprocessen van de twee interne ICT-beheerorganisaties in het kader van de voorgenomen integratie van beheerafdelingen in de loop van 2008.

De vraag naar meer breedbandige verbindingen voor de uitwisseling van informatie met uitgezonden MIVD-elementen blijft hoog. Ten behoeve van de uitgebreide inzet in Afghanistan en op de Balkan zijn diverse nieuwe satellietverbindingen gerealiseerd en bestaande verbindingen opgewaardeerd.

Digitalisering

In 2007 is begonnen met het digitaliseren van het archief veiligheidsonderzoekdossiers. De ingescande dossiers vormen de basis voor de verdere digitalisering van de documentenstroom. Het documentair structuurplan voor het verder digitaliseren is gereed; de digitale workflow wordt in 2008 gerealiseerd. De in 2007 aangekondigde organisatorische en personele versterkingen op dit terrein werden niet gerealiseerd.

Archieven

De Centrale Archief Selectiedienst heeft in 2007 enige vertraging opgelopen in het beschrijven van de oude MIVD-archieven. De achterstallige werkzaamheden worden in 2008 voortvarend ter hand genomen. Interdepartementaal overleg over het Basis Selectie Document, dat de grondslag moet vormen voor de selectie van te vernietigen archiefbescheiden, resulteerde in 2007 nog niet in de definitieve vaststelling. Naar verwachting wordt in 2008 een concept van het Basis Selectie Document vastgesteld.

Integrale veiligheid

In het kader van de integrale interne veiligheid werd in 2007 een aantal personele, organisatorische en materiële maatregelen afgekondigd om de veiligheid binnen de MIVD bevorderen.

De maatregelen voorzien ook in de fysieke controle van medewerkers op het meenemen van gegevensdragers en gerubriceerd materiaal. Ook werden het afgelopen jaar voorbereidingen getroffen voor de invoering van een nieuwe defensiepas in 2008.

Daarnaast was er aandacht voor de veiligheidsaspecten die voortvloeiden uit nieuwbouw, verbouwingen en verhuizingen op diverse MIVD-locaties.

De bedrijfshulpverlening (BHV) bij de MIVD is zowel kwalitatief als kwantitatief op orde. In 2007 werd een succesvolle ontruimingsoefening gehouden. Bij eerdere oefeningen was gebleken dat de communicatie bij alarmering niet goed functioneerde en daarom werd in 2007 een nieuw geautomatiseerd BHV-systeem geïntroduceerd. Dat systeem heeft inmiddels zijn waarde bewezen; bij twee ernstige incidenten voldeed het prima.

Materieelbeheer

De MIVD heeft in 2007 het vernieuwde materieelbeheer stapsgewijs geïmplementeerd. Tevens werd een begin gemaakt met het centraliseren van alle activiteiten op het gebied van materieelbeheer; een proces dat in 2008 wordt afgerond.

Huisvesting

De huisvesting van de MIVD in de Frederikskazerne was in 2007 ontoereikend. De for-

matie-uitbreiding en de invulling van bestaande vacatures leidden tot een steeds krappere huisvesting. Naar verwachting komt in 2008 tijdelijk extra kantoorruimte elders op het terrein van de Frederikskazerne beschikbaar. Een permanente oplossing zal, in verband met de herinrichting van de kazerne, enige tijd op zich laten wachten.

X

Sturing en verantwoording

Verantwoordelijkheid

Het functioneren van de MIVD valt onder de politieke verantwoordelijkheid van de minister van Defensie. De minister stelt de aandachtspunten van de MIVD vast en legt over het werk van de dienst verantwoording af aan het parlement. De minister legt het Jaarplan MIVD ter vaststelling voor aan de Raad voor de Nationale Veiligheid. De directeur van de MIVD legt, mede door het Jaarplan MIVD, verantwoording af aan de minister van Defensie over de wijze waarop de MIVD zijn taken uitvoert.

De minister-president heeft een coördinerende taak inzake de bestrijding van terrorisme en op het gebied van inlichtingen en veiligheid. Deze onderwerpen raken aan de taakstelling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, de AIVD en de MIVD. Jaarlijks worden door de minister-president onderwerpen van onderzoek aangewezen; onderzoek dat wordt uitgevoerd door de diensten. De opdracht tot het uitvoeren van onderzoek wordt omschreven in een openbaar Aanwijzingsbesluit, dat wordt gepubliceerd in de Staatscourant. De gedetailleerde

invulling van de taakopdracht is opgenomen in een geheime bijlage bij het besluit. De MIVD legt verantwoording af aan de minister van Defensie over de inhoud en de voortgang van de door de minister-president aangewezen onderzoeken in het kader van de buitenlandstaak. De minister van Defensie rapporteert periodiek aan de minister-president over de wijze waarop de MIVD de onderzoeken uitvoert en over de vorderingen van deze onderzoeken. Ook worden periodiek gezamenlijke rapportages van MIVD, AIVD, het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Coördinator voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten aangeboden aan de minister-president.

Raad voor de Nationale Veiligheid

De Raad voor de Nationale Veiligheid (RNV) is een onderraad van de ministerraad. De RNV bespreekt onder leiding van de minister-president vraagstukken met betrekking tot de nationale veiligheid. Van de RNV maken, naast de minister-president, de vice-premiers, en de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Buitenlandse Zaken, Justitie en Defensie deel uit.

De RNV is wegens het vertrouwelijke karakter van de onderwerpen afwijkend van de andere onderraden van de ministerraad voor wat betreft samenstelling, vervanging van leden en verslaggeving. De onderwerpen die besproken worden in de RNV, worden voorbereid in het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland en het Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding.

Agendapunten in de RNV waren in 2007 onder meer de jaarplannen van de MIVD en de AIVD, de aanwijzing van onderwerpen in het kader van de Inlichtingentaak Buitenland van de diensten, alsmede de rapportages inzake deze taak. Daarnaast bespreekt de RNV iedere drie maanden het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) en de bijbehorende beleidsimplicaties. Het DTN wordt opgesteld door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb). De minister van Defensie en de directeur MIVD informeerden de RNV ook in 2007 over dreiging-appreciaties in de gebieden waar de Nederlandse krijgsmacht actief is. De veiligheids-situatie in Afghanistan nam in dat verband een zeer prominente plaats in.

Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

Het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN) is het voorportaal van de RNV. Het CVIN bespreekt onderwerpen met nationale en internationale inlichtingen- en veiligheidsdimensies. Enkele van die onderwerpen waren in 2007: de jaarplannen van de MIVD en de AIVD, de aanwijzing van onderwerpen in het kader van de Inlichtingentaak Buitenland, alsmede de rapportages inzake deze taak. Daarnaast werden inlichtingen- en veiligheidsvraagstukken besproken, aan terrorisme gerelateerde onderwer-

pen, proliferatie van massavernietigingswapens en de veiligheidssituatie in de gebieden waar de Nederlandse krijgsmacht actief is. Veel aandacht was er voor de veiligheidssituatie in de Afghaanse provincie Uruzgan. In 2007 werd ook gesproken over de mogelijke gevolgen op inlichtingen- en veiligheidsgebied van de komende staatkundige veranderingen van de Nederlandse Antillen.

Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

De Tweede Kamer oefent de parlementaire controle uit op de activiteiten van de MIVD en de AIVD. Gezien het vertrouwelijk karakter van de informatie is daartoe de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD) ingesteld. De diensten verstrekken vertrouwelijke informatie aan deze commissie. De CIVD bestaat uit de fractievoorzitters in de Tweede Kamer. De Socialistische Partij heeft er voor gekozen geen zitting te nemen in de CIVD. Afsplitsingen van partijen maken geen deel uit van de CIVD. De CIVD brengt over haar werkzaamheden verslag uit aan de Tweede Kamer. Dit schriftelijke verslag is gedeeltelijk openbaar. De CIVD vergadert regelmatig met de minister van Defensie, waarbij ook de directeur MIVD aanwezig is. Het gerubriceerde jaarverslag van de MIVD is een vast onderwerp op de agenda, maar ook de veiligheidssituatie rond de crisisbeheersingsoperaties waaraan de Nederlandse krijgsmacht deelneemt. De operatie in Afghanistan was in dat verband een belangrijk onderwerp in 2007.

Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

De Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (hierna:

de Commissie) is onder meer belast met het toezicht op de rechtmatigheid van de uitvoering door de MIVD van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 en de Wet veiligheidsonderzoeken. De Commissie bestaat uit drie leden, te weten: Mr. I.P. Michiels van Kessenich-Hoogendam (voorzitter), Mr. A.H. van Delden (de opvolger van Mr. C. Fasseur) en B.A. Lutken. De Commissie wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris en een staf van juridisch onderzoekers. In het kader van deze toezichthoudende taak verricht de Commissie onderzoeken en rapporteert daarover. Deze rapporten zijn openbaar, met uitzondering van de delen die inzicht geven in de werkwijze, bronnen en het actuele kennisniveau van de MIVD. De minister van Defensie zendt het openbare gedeelte van een toezichtrapport met zijn reactie aan de beide Kamers der Staten-Generaal. Het vertrouwelijke gedeelte wordt voorgelegd aan de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer. De Commissie treedt tevens op als onafhankelijk extern adviseur van de minister van Defensie bij de behandeling en beoordeling van tegen de MIVD ingediende klachten.

In 2007 heeft de Commissie drie toezichtrapporten opgesteld die betrekking hadden op het werk van de MIVD. Het eerste rapport betrof een onderzoek naar de uitvoering van de Wet veiligheidsonderzoeken. De Commissie concludeerde dat de veiligheidsonderzoeken van de MIVD plaatsvinden in overeenstemming met de bepalingen van deze wet en die van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002. Het tweede rapport onderzocht het optreden van MIVD-medewerkers bij het ondervragen van gedetineerden in Irak. De Commissie concludeerde,

evenals de Commissie van Onderzoek onder voorzitterschap van dr. J.T. van den Berg naar de betrokkenheid van Nederlandse militairen bij mogelijke misstanden tijdens gesprekken met gedetineerden in Irak, dat de MIVD-medewerkers zich niet aan marteling hebben schuldig gemaakt.

Twee onderzoeken die in 2007 werden opgestart, lopen nog: één naar de samenwerking met buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten en één naar de nakoming van de toezeggingen van de minister van Defensie naar aanleiding van eerdere aanbevelingen van de Commissie.

Overige steekproeven en onderzoeken in 2007 hadden betrekking op de behandeling van verzoeken tot inzage door de MIVD en op de uitwisseling van gegevens tussen de MIVD en de Immigratie- en Naturalisatiedienst en de samenwerking tussen de MIVD en de Koninklijke Marechaussee.

De Commissie van Toezicht fungeert tevens als klachtadviescommissie. In 2007 heeft de Commissie de minister geadviseerd inzake de afhandeling van vier klachten van één klager over de MIVD.

In de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 is een notificatieverplichting opgenomen. Deze verplichting houdt in dat de MIVD vijf jaar na de beëindiging van bepaalde bijzondere bevoegdheden beoordeelt of verslag kan worden uitgebracht aan de persoon ten aanzien van wie de bevoegdheid is uitgeoefend.

De Commissie wordt geïnformeerd over de gehanteerde beleidskaders op basis waarvan is bepaald of verslag wordt uitgebracht of niet.

Verzoeken tot inzage en klachtbehandeling

Begin 2007 waren nog vier verzoeken uit 2006 in behandeling, deze zijn in 2007 alle vier binnen de wettelijke termijn van drie maanden afgehandeld. In 2007 heeft de MIVD twaalf verzoeken om kennisneming ontvangen, waarvan er eind 2007 nog zes in behandeling waren. Van deze twaalf verzoeken hadden er vier betrekking op eventueel aanwezige gegevens over de aanvrager zelf, twee op gegevens over overleden familieleden en zes op gegevens over een bestuurlijke aangelegenheid. Ten opzichte van 2006 is het aantal ingediende verzoeken licht gestegen. Het aantal verzoeken om kennisneming van gegevens over een bestuurlijke aangelegenheid nam toe van één naar zes. De omvang en complexiteit van deze verzoeken heeft gevolgen voor de duur en intensiteit van de afhandeling.

Geen van de besluiten inzake een verzoek om kennisneming leidde in 2007 tot gerechtelijke procedures door de verzoeker.

In 2007 zijn bij de minister door één klager vier klachten ingediend over het optreden van de MIVD. Deze klachten zijn conform de bepalingen in artikel 83 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 door de minister voor advies aan de Commissie van Toezicht voorgelegd. De klachten omvatten verschillende onderdelen. De eerste klacht werd door de minister ongegrond geacht en bij dat oordeel is het advies van de Commissie op één onderdeel na overgenomen. De overige drie klachten zijn door de Commissie gezamenlijk behandeld. Klager heeft gedurende de procedure een onderdeel van deze klachten ingetrokken. Voor het overige zijn de klachten conform het advies van

de Commissie door de minister ongegrond verklaard.

Een in 2006 door de minister afgehandelde klacht is door klager in 2007 aan de Nationale Ombudsman voorgelegd. Deze klacht is nog in behandeling.

Jaarverslag

De minister van Defensie stuurt elk jaar vóór 1 mei het openbare jaarverslag van de MIVD aan het parlement en de Commissie van Toezicht. In dit jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de activiteiten en werkzaamheden in het afgelopen jaar en waar mogelijk wordt vooruitgekeken naar de onderwerpen waarop de MIVD zich het komende jaar zal richten.

Het gerubriceerde jaarverslag wordt aangeboden aan de minister-president, de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD) van de Tweede Kamer en de Commissie van Toezicht. Het gerubriceerde verslag wordt besproken in het mondeling overleg tussen de CIVD en de minister van Defensie.

Dit jaarverslag is afgesloten op 1 maart 2008.

COLOFON

UITGAVE

Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
Postbus 20701, 2500 ES Den Haag

VORMGEVING EN DRUK

Drukkerij Hub. Tonmaer b.v.
Kelpen-Oler

FOTOGRAFIE

Ministerie van Defensie, Verenigde Naties,
Europese Unie, TNO, US Army en Marinus Kroes